

Univerzita Karlova
Právnická fakulta
Katedra trestného práva

Diplomová práca na tému:

**TRESTNÉ KONANIE PROTI MLADISTVÝM
V ČESKEJ REPUBLIKE A NA SLOVENSKU**

Vedúci diplomovej práce: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Katedra trestného práva

Vypracovala: Lenka Drutarovská, 5. ročník

Humenská 12, 040 01 Košice

Čestné prehlásenie:

Prehlasujem, že som túto prácu vypracovala samostatne, a že všetky pramene, z ktorých som čerpala, sú uvedené v zozname použitej literatúry.

V Prahe 20.9.2007

Lenka Drutarovská
.....
Lenka Drutarovská

Rada by som touto cestou vyjadrila svoje poďakovanie pánovi JUDr. Rudolfovi Vokounovi, CSc., za jeho cenné pripomienky a konzultácie počas písania mojej diplomovej práce.

OBSAH:

I. ÚVOD	1
II. HISTORICKÝ PREHLÁD PRÁVNEJ ÚPRAVY	2
III. OBECNE O ZSVM	4
1. Vymedzenie základných pojmov	7
1.1. Mladistvý	7
1.2. Previnenie a prečin	7
1.3. Trestná zodpovednosť	8
IV. TRESTNÉ KONANIE VO VECI MLADISTVÝCH	12
1. Špeciálne základné zásady trestného konania vo veciach mládeže	12
1.1. Zásada zvláštneho (špecifického) prístupu pri prejednávaní trestných vecí mladistvých	12
1.2. Zásada spolupráce s orgánom sociálno- právnej ochrany detí, záujmovými združeniami občanov a osobami realizujúcimi probačné programy	13
1.3. Zásada ochrany súkromia mladistvého	14
1.4. Zásada rýchlosti konania	16
1.5. Zásada uspokojenia záujmov poškodeného ..	17
1.6. Zásady trestného konania podľa slovenskej právnej úpravy	18
2. Zvláštnosti trestného konania proti mladistvým	21
3. Subjekty trestného konania	22
3.1. Príslušnosť súdu pre mládež	23
4. Spoločné konanie	25
5. Väzba, zadržanie, predvolanie, predvedenie a zatknutie mladistvého	27
5.1. Predvolanie, predvedenie, zadržanie a zatknutie mladistvého	27
5.2. Väzba mladistvého	29

6.	Dokazovanie	34
6.1.	Zisťovanie pomerov mladistvého a správa o osobných, rodinných a sociálnych pomeroch a o aktuálnej životnej situácii mladistvého	34
6.2.	Výsluch obvineného mladistvého	35
6.3.	Konfrontácia	36
6.4.	Dokazovanie podľa TP SR	36
6.5.	Vyšetrenie duševného stavu mladistvého	37
7.	Prípravné konanie a zahájenie trestného stíhania	39
8.	Obhajoba mladistvého	40
9.	Predbežné pojednanie obžaloby	44
10.	Hlavné pojednávanie	46
11.	Zvláštne (alternatívne) spôsoby konania proti mladistvým	50
11.1.	Odstúpenie od trestného stíhania	56
12.	Opravné prostriedky	62
V.	ZÁVER	63
VI.	POUŽITÁ LITERATÚRA	67

I. ÚVOD

Účelom a cieľom tejto diplomovej práce je poukázať na jednotlivé inštitúty charakteristické pre trestné konanie, ktoré je vedené proti mladistvému, pretože toto konanie sa vyznačuje určitými odlišnosťami od všeobecnej úpravy trestného konania. Dôvody tejto zvláštnej úpravy vychádzajú z toho, že u mladistvej osoby nie je ešte ukončený osobnostný vývoj a vzhľadom na jej vek a nedostatok rozumovej a mravnej vyspelosti si mladistvý vyžaduje špecifický prístup. V prípade zvláštneho konania, kde je primárnym hlavne jeho výchovný účel, je tu veľká nádej, že použitím vhodných opatrení, ktoré by vylučovali škodlivé vplyvy trestného konania na mladistvého, bude možné efektívnejšie a individuálnejšie reagovať na ich trestnú činnosť. Doménou tohto trestného konania je nielen potrestať mladistvého páchatela, ale aj snaha vytvoriť podmienky pre ich ďalší sociálny rozvoj a ich budúci život bez konfliktu so zákonom.

V tejto práci sa zameriam hlavne na úpravu trestného konania proti mladistvým, ktorej je v Českej republike venovaný zvláštny zákon, a to Zákon o súdnictve vo veciach mládeže, ako aj na slovenskú trestno-právnu úpravu týkajúcu sa mladistvých, ktorá sa nachádza v trestnom poriadku. Budem postupovať po jednotlivých procesných inštitútoch a pokúsim sa nájsť zhody, ale i rozdiely týkajúce sa danej problematiky. Budem sa snažiť zistiť aj to, čo vniesla úprava v špeciálnom a samostatnom zákone, akým Zákon o súdnictve vo veciach mládeže je, do danej problematiky.

II. HISTORICKÝ PREHLÁD PRÁVNEJ ÚPRAVY

V úvode mojej diplomovej práce by som chcela stručne poukázať na historický vývoj a prehľad právnej úpravy konania proti mladistvým, a to v období od vzniku Československa až po rozdelenie Českej a Slovenskej federatívnej republiky.

Prvá právna úprava týkajúca sa mladistvých páchatel'ov na území Československa bola reprezentovaná zákonom č. 48 z 11.3.1931 Zb. z. a n. „O trestnom súdnictve nad mládežou“. Tento zákon nadobudol účinnosť dňa 1.10.1931. Do roku 1931 sa na trestné veci mládeže vzťahoval trestný zákon č. 117 z roku 1852 „O zločinoch, prečinoch a priestupkoch“ a zákon č. 119 z roku 1873 „Trestný poriadok“, ktoré platili pre zeme české, kam v tej dobe patrili Čechy, Morava a Sliezsko. Iná bola situácia na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, kde platilo právo Uhorska. Tu boli zákonným článkom XXXVI z roku 1908 položené základy hmotného trestného práva mládeže, pričom organizačnej sústave súdov mládeže a konaniu vedeného proti mladistvým sa venoval zákonný článok číslo VII z roku 1913. Tieto dva zákony boli prevedené celou radou ministerských nariadení, ktoré upravovali jednotlivé konkrétne otázky. Avšak aj cez reformné snahy sa táto úprava javila ako ťažkopádna, a tak bola v skutočnosti horšia ako úprava v českých zemiach. Po vzniku Československa v roku 1918 tak platilo naďalej pre zeme české právo Rakúske a pre Slovensko a Podkarpatskú Rus právo uhorské, avšak naďalej silneli reformné snahy po samostatnej a jednotnej úprave, čoho dôkazom sú aj osnovy návrhu zákona z rokov 1922 a 1930.

Zákomom z roku 1931 sa tak Československo zaradilo medzi európske zeme so samostatnou právnou úpravou trestného súdnictva nad mládežou. Prvá úprava tejto problematiky sa

tak po prvýkrát zjednotila pre Slovensko, Čechy a Moravu. Bol to veľmi moderný a pokrokový zákon, ktorý zdôrazňoval preventívne a výchovné pôsobenie na miesto trestnej represie a komplexne upravoval problematiku zodpovednosti mladistvých vo veku 14 až 18 rokov, obsahoval úpravu previnení, ako aj celú radu zvláštnych odchýlok trestného konania proti mladistvým od obecnej úpravy. Veľký dôraz bol kladený na zistenie osobných a rodinných pomerov mladistvého, zákon upravoval aj alternatívy väzby, odchýlky týkajúce sa hlavného pojednávania, ako aj možnosť oprávnených osôb podať opravný prostriedok v prospech mladistvého. Tento zákon, ktorý bol na svoju dobu veľmi moderný, a z ktorého v mnohých smeroch vychádza aj stávajúca právna úprava v Českej republike, však platil len 8 rokov. V roku 1938 došlo na základe tzv. Mníchovskej dohody k pričleneniu československého pohraničia k Veľkonemeckej ríši a v roku 1939 bol vyhlásený Protektorát Čechy a Morava. Pre úpravu týkajúcu sa mladistvých páchatel'ov to znamenalo ich rozdelenie do niekoľkých skupín. Pre obyvateľov Protektorátu platil nemecký zákon o súdnictve nad mládežou, na ostatných sa vzťahoval zákon z roku 1931, avšak len v tom prípade, ak sa nedopustili trestnej činnosti proti nemeckej ríši a na židovskú mládež sa vzťahovali tzv. norimberské zákony. Naplno sa potom zákon v roku 1931 začal opäť uplatňovať 4.5.1945, no už v roku 1948 boli začaté práce na novom trestnom zákone, ktorý bol prijatý v roku 1950. Tým bol „Zákon o súdnictve nad mládežou“ definitívne zrušený, a to ku dňu 1.8.1950. Po dobu 63 rokov tak ani v bývalom Československu, a po rozpade československej federácie v roku 1993 ani v Českej republike, samostatné trestné právo mládeže

neexistovalo.¹ Tak bola problematika právnej úpravy mladistvých včlenená do obecných trestno-právnych predpisov. Tento trend pokračoval aj s prijatím nového trestného zákona a trestného poriadku v roku 1961. V období od prijatia týchto dvoch zákonov až po súčasnú právnu úpravu došlo k rade významných aj menej významných noviel, ktoré sa týkali napr. inštitútu podmieneného upustenia od potrestania, boli zavedené nové alternatívne formy trestov, alebo odklonov od trestného konania, vo forme narovnania a podmieneného zastavenia trestného stíhania. Tieto novely sa však týkali všetkých páchatel'ov, a preto táto úprava nebola dostatočujúca pre vhodné reagovanie na trestnú činnosť mladistvých. Na rekodifikácii trestného práva a zvlášť na samostatnej právnej úprave mladistvých sa začalo pracovať už v roku 1997. Návrh zákona prešiel zložitým procesom schvaľovania, kde v jeho priebehu došlo v roku 2002 aj k zmene vlády. Výsledkom dlhoročného snaženia o prijatie samostatnej právnej úpravy, ktorá by komplexne upravovala problematiku týkajúcu sa mladistvých páchatel'ov, bolo prijatie Zákona č. 218/2003 Zb. „O zodpovednosti mládeže za protiprávne jednanie a o súdnictve vo veciach mládeže“.² Tento zákon nadobudol účinnosť dňa 1.1.2004.

III. Obecne O ZSVM

Listina základných práv a slobôd vo svojom článku 32, ako aj Zmluva o právach dieťaťa, zaručuje deťom a mládeži zvláštnu ochranu. Túto ochranu poskytuje ZSVM, ktorý komplexne upravuje hmotneprávnú aj procesneprávnú úpravu pre mladistvých. Snahou tohto zákona bolo vytvoriť účinnú úpravu, ktorá by vystihovala a lepšie vyjadrovala

¹ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. XI.

² Dalej len „ZSVM“

špecifiká trestania mladistvých, ako aj detí mladších ako 15 rokov. V pôvodnej koncepcii zákona sa objavovala aj kategória mladých dospelých, t. j. osôb vo veku od 18 do 21 rokov, avšak nakoniec bola táto kategória vyňatá pre príliš silnú kritiku mierneho zachádzania s týmito páchatelmi. Tento zákon je lex specialis voči obecným právnym predpisom, ktoré sa užijú subsidiárne. Týmito predpismi sú Trestný zákon, Trestný poriadok³, Zákon o sociálno-právnej ochrane detí, Zákon o rodine či Občiansky súdny poriadok. Táto zásada špeciality je vyjadrená v § 1 ods. 3 ZSVM, § 74 TZ a v § 291 TP a obecne ju môžeme vyjadriť tak, že pokiaľ ZSVM nestanoví inak, užije sa na mladistvého obecných právnych predpisov.

Tento zákon vychádza z koncepcie, ktorá kladie dôraz:

- na obnovenie všetkých škodlivých následkov spôsobených trestnými činmi,
- na urovanie narušených vzťahov medzi páchatelom a obeťou,
- na odstránenie škodlivých vplyvov pôsobiacich na deti a mladistvých,
- na využívanie alternatívnych opatrení pri postihu
- na diferenciaciu zodpovednosti detí a mladistvých
- na odstupňovanie reakcií uplatnených voči delikventnej mládeži
- na neformálne konanie
- na úzku spoluprácu justičných orgánov s Probačnou a mediačnou službou.

ZSVM vo svojom § 73 ods. 1 písm. a) a b) stanoví, kedy sa ustanovenia tohto zákona nepoužijú na trestné konanie vo

---

³ Ďalej len TZ, TP

veciach mladistvých. Konkrétne tak ide o previnenia, ktoré obvinený spáchal pred dovŕšením 18 roku veku, jednak po jeho dovŕšení, pokiaľ TZ na čin spáchaný po dovŕšení 18 roku veku stanoví trest rovnaký alebo prísnejší (§ 71 ods. 1) písm. a)). Druhý prípad sa týka zahájenia trestného stíhania až po dovŕšení 19 roku mladistvého (§ 71 ods. 1) písm. b)).

Právna úprava trestného stíhania mladistvých na Slovensku je upravená v Zákone č. 27/2005 Zb. - Trestný zákon a v Zákone č. 28/2005 Zb. - Trestný poriadok.⁴ Tieto zákony upravujú odchýlky od všeobecnej úpravy, ktorá sa vzťahuje na dospelých páchatelov, pričom jednotlivé ustanovenia sú motivované obnovujúcimi (restoratívnymi) účinkami trestného práva. Táto koncepcia znamená, že sa kladie dôraz na vyváženú reakciu spoločnosti na trestný čin mladistvého a prihliada sa aj na riešenie škodlivých následkov spôsobených protiprávnym jednaním a na riešenie potrieb poškodeného. Tieto odlišnosti sú uvedené v štvrtej hlave všeobecnej časti TZ SR pod názvom „Osobitné ustanovenia o stíhaní mladistvých“.⁵ Tieto ustanovenia sú vo vzťahu špeciality k ďalším ustanoveniam TZ SR. Tento vzájomný vzťah upravuje § 94 ods. 2) TZ SR. Odchýlky od všeobecnej úpravy v trestnom konaní proti mladistvému sú upravené v druhom diele siedmej hlavy druhej časti TP SR pod názvom „Konanie proti mladistvým“.⁶

---

⁴ Ďalej len TZ SR, TP SR

⁵ Jaroslav Ivor a kol., Trestné právo hmotné, Iura edition (2006), str. 460

⁶ Jaroslav Ivor a kol., Trestné právo hmotné, Iura edition (2006), str. 461

1. Vymedzenie základných pojmov

1.1. Mladistvý

Podľa § 2 písm. d) ZSVM sa mladistvým rozumie ten, kto v dobe spáchania previnenia dovŕšil 15 rok svojho veku a neprekročil 18 rok svojho veku. Platné čestné trestné právo nerozlišuje kategóriu mladých dospelých, ale niekedy zohľadňuje „vek blízky veku mladistvých“, kedy je napríklad poľahčujúcou okolnosťou, ak sa osoba dopustí trestného jednanja v tomto veku blízkom veku mladistvých a tejto osobe môže byť uložený aj trest pod dolnú hranicu trestnej sadzby. Pojem mladistvý nie je identický s pojmom „neplnoletý“, ktorý sa používa v oblasti občianskeho práva, pretože pre trestnú zodpovednosť je irelevantné nadobudnutie plnoletosti pred dovŕšením 18 roku veku.

Podľa § 94 TZ SR sa mladistvým rozumie osoba, ktorá v čase spáchania trestného činu dovŕšila 14 rok a neprekročila 18 rok svojho veku. TZ SR rozlišuje a používa aj pojem „osoba blízka veku mladistvých“ a rozumie ňou osobu, ktorá dovŕšila 18 rok svojho veku a neprekročila 21 rokov svojho veku (§ 127 ods. 2).

1.2. Previnenie a prečin

Podľa ustanovenia § 6 ods. 1 ZSVM sa trestný čin spáchaný mladistvým nazýva previnenie a podľa § 6 ods. 2 ZSVM čin, ktorého znaky sú uvedené v TZ, nie je previnením, ak je spáchaný mladistvým a stupeň jeho nebezpečnosti pre spoločnosť je malý.

Rovnako ako u dospelého páchatela sa vyžaduje, aby boli splnené dva znaky. Prvým z nich je formálny znak, ktorý znamená, že čin musí vykazovať znaky uvedené v zákone a druhým charakteristickým znakom je materiálny znak,

ktorý predstavuje nebezpečnosť činu pre spoločnosť. Ide teda o materiálno-formálne pojmánie previnenia.

Čo sa týka slovenskej právnej úpravy, tak § 95 ods. 2 TZ SR stanoví: Prečin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, nie je trestným činom, ak ho spáchal mladistvý a ak je jeho závažnosť malá. Podľa novej právnej úpravy účinnej od 1.1.2006 je trestným činom prečin a zločin a trestný čin je tu definovaný ako formálna kategória. Z uvedeného vyplýva, že na naplnenie znakov trestného činu je potrebné, aby boli splnené dve podmienky, a to jednak musí ísť o protiprávny čin a jeho znaky musia byť uvedené výlučne v TZ SR. Z definície sa však spoločenská nebezpečnosť úplne nevytratila, pretože zákon práve pri úprave prečinov spáchaných mladistvými pripúšťa možnosť, že aj pri naplnení znakov skutkovej podstaty trestného činu, ak bude závažnosť malá, nepôjde o trestný čin. Zmyslom tohto ustanovenia je, aby sa trestná zodpovednosť mladistvého vyvodzovala len pri prečinoch, ktoré vykazujú vyššiu závažnosť ako u dospelých páchatel'ov.⁷ Aj napriek formálnemu pojatiu trestného činu je hranica trestnej zodpovednosti u mladistvého daná materiálnym znakom prečinu.

1.3. Trestná zodpovednosť

Trestná zodpovednosť mladistvého je podľa ZSVM koncipovaná ako relatívna alebo ako podmienená. Znamená to, že dovŕšením 15 roku veku mladistvého nastáva trestná zodpovednosť len vtedy, ak je natoľko rozumovo a mravne vyspelý, že je schopný rozpoznať nebezpečnosť činu pre spoločnosť a ovládať svoje jednanie (§ 5 ods. 1 ZSVM).

---

⁷ Jaroslav Ivor a kol., Trestné právo hmotné, Iura edition (2006), str. 463

Inak povedané mladistvý páchatel' musí byť schopný mentálne a psychicky chápať zmysel a význam svojho konania, musí byť schopný uvedomiť si, že robí niečo zlé, čo odporuje normám spoločnosti. Pokiaľ mu pre duševnú nezrelosť tieto schopnosti chýbajú, potom nie je za čin zodpovedný, je však možné voči nemu použiť postupy uplatňované u detí mladších ako 15 rokov v občianskom súdnom konaní. Predmetom pozornosti, a to obligatórne, musí byť (okrem veku a príčetnosti) taktiež rozumová a mravná vyspelosť jednajúceho v každom jednotlivom konkrétnom prípade.⁸ Táto rozumová a mravná vyspelosť je teda samostatným znakom, ktorý stojí vedľa ďalších dvoch znakov, ktorými sú vek a príčetnosť.

Dôvodová správa k ZSVM uvádza, že nezrelosť mladistvého musí byť podstatná, t.j. musí byť zrejmé, že v dobe činu ešte nedosiahol po stránke intelektuálnej alebo po stránke mravnej taký stupeň vývoja, aký spravidla dosahujú jeho vrstovníci.⁹ Ak o nezrelosti mladistvého vzniknú pochybnosti, bude potrebné ju zistiť pomocou znaleckého skúmania. K vyšetreniu duševného stavu mladistvého sa obligatórne priberú dvaja znalci z odboru zdravotníctva, odvetvia psychiatrie so špecializáciou na detskú psychiatriu (§ 58 ods. 1 ZSVM).

Pokiaľ ide o slovenskú právnu úpravu trestnej zodpovednosti, mladistvý mladší ako 15 rokov, ktorý v čase spáchania trestného činu nedosiahol takú úroveň rozumovej a mravnej vyspelosti, aby mohol rozpoznať jeho protiprávnosť alebo ovládať svoje konanie, nie je za tento čin trestnej zodpovedný (§ 95 ods. 1 TZ SR). V tomto prípade ide o koncepciu tzv. „podmienenej

---

⁸ Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.: „K trestní odpovědnosti mladistvých“; „Kriminalistika“ - č. 2/2005, str. 126

⁹ Oto Novotný, Adolf Dolenský, Jiří Jelínek, Marie Vanduchová: Trestní právo hmotné (Obecná část), 4. přepracované vydání (2003), ASPI, str. 366

príčetnosti" a reaguje na skutočnosť, že stupeň intelektuálneho a mravného vývoja mladistvého je vo veku okolo 14 rokov veľmi rozdielny u jednotlivých osôb. Nezrelosť musí byť obdobne ako podľa ZSVM podstatná.

TP SR stanoví, že znalecké skúmanie rozpoznávacej a ovládacej schopnosti je u mladistvého, ktorý v čase činu neprekročil 15 rok svojho veku obligatórne (§ 338 TP). U osôb starších ako 15 rokov bude toto skúmanie potrebné, len ak je to dôvodné, to znamená len vtedy, ak vzniknú pochybnosti o duševnej zrelosti mladistvého. Rozumová a mravná vyspelosť sa teda skúma len od 14 do 15 roku veku mladistvého a po dosiahnutí 15 roku veku už pre trestnú zodpovednosť postačí, aby bola splnená podmienka veku a príčetnosti.

Porovnaním oboch úprav je možné vidieť rozdiely hlavne v odlišnej vekovej hranici stanovenej pre trestnú zodpovednosť, ale aj v odlišnom použití názvu ako aj koncepcie trestnej zodpovednosti. V odborných kruhoch vedy trestného práva tak existuje nezhoda v chápaní a pomenovaní koncepcie zodpovednosti mladistvého ako aj v tom, ako chápať „rozumovú a mravnú vyspelosť“.

Jedna skupina autorov zastáva názor, že nedostatok „rozumovej a mravnej vyspelosti“ je prejav oneskoreného procesu dospievania, ktorý nie je v dôsledku duševnej poruchy. V časopise Kriminalistika č. 2 z roku 2005 sa autor článku pán doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc. výslovne zmieňuje o tom, že chápanie nedostatku rozumovej a mravnej vyspelosti ako iného druhu nepríčetnosti nepovažuje za správne. Rozumová a mravná vyspelosť je tu chápaná ako obligatórna podmienka trestnej zodpovednosti a ako samostatný znak, ktorý stojí vedľa veku a príčetnosti a koncepciu trestnej zodpovednosti nazýva ako podmienenú alebo ako relatívnu.

Medzi základné argumenty, ktoré svedčia v prospech tohto názoru patria predovšetkým:

- vzťah špeciality ZSVM k TZ
- vymedzenie nepríčetnosti v § 12 TZ, ktoré je viazané na existenciu duševnej poruchy.

Druhá skupina autorov nazýva koncepciu zodpovednosti mladistvého ako „podmienenú či relatívnu príčetnosť“ a chápe ju ako špeciálny dôvod nepríčetnosti. Toto ponímanie naväzuje na prvorepublikový zákon o súdnictve nad mládežou z roku 1931, objavuje sa aj v dôvodovej správe k ZSVM, ako aj v komentári k ZSVM, ktorého autormi sú Šámal/Váľková/Sotolář/Hrušáková. Čo sa týka slovenskej právnej úpravy, tak ako dôvodová správa TZ SR, tak i učebnica Trestného práva hmotného, ktorej autorom je prof. JUDr. Jaroslav Ivor, CSc., používa termín „podmienená príčetnosť“.

Argumenty svedčiace v prospech tejto koncepcie:

- kontinuita právnej úpravy, ktorá vychádzala z pôvodnej prvorepublikovej zákonnej úpravy, ktorá vnímala značnú zaostalosť mladistvého v dobe činu ako obdobie tzv. „podmienenej príčetnosti“, išlo teda o zvláštny dôvod vylučujúci jeho trestnosť.¹⁰
- pojem duševnej poruchy, ktorý je možné nahradiť pojmom rozumovej a mravnej vyspelosti, ktorý má v trestnej rovine rovnaké procesné dôsledky. ZSVM neupravuje zvláštny dôvod zastavenia trestného stíhania, resp. oslobodzujúceho rozsudku pre chýbajúcu rozumovú a mravnú vyspelosť v dobe činu, ktorá by viedla k absencii trestnej zodpovednosti pre nepríčetnosť (§ 172 ods. 1 písm. e) TP, § 226 písm. d) TP).

---

¹⁰ A. Mříčka, O. Scholz: „O trestním soudnictví nad mládeží“, Praha: Československý kompas, 1932

IV. Trestné konanie vo veci mladistvých

1. Špeciálne základné zásady trestného konania vo veciach mládeže

Zásady trestného konania sú určité právne princípy, na ktorých je založená organizácia trestného konania a činnosť jeho orgánov. Zásady konania vo veciach mladistvých sú zakotvené v § 3 ods. 3) až § 3 ods. 8) ZSVM a sú nimi:

- zásada zvláštného (špecifického) prístupu pri prejednávaní trestných vecí mladistvých
- zásada spolupráce s orgánom sociálno-právnej ochrany detí, záujmovými združeniami občanov a osobami realizujúcimi probačné programy
- zásada ochrany súkromia mladistvého
- zásada rýchlosti konania
- zásada uspokojenia záujmov poškodeného.

1.1. Zásada zvláštného (špecifického) prístupu pri prejednávaní trestných vecí mladistvých (§ 3 ods. 4) ZSVM

Táto zásada sa týka toho, že v konaní vo veciach mladistvých, je potrebné postupovať s prihliadnutím k veku, zdravotnému stavu, rozumovej a mravnej vyspelosti osoby, proti ktorej sa konanie vedie, aby jej ďalší vývoj bol čo najmenej ohrozený a aby prejednávané činy a ich príčiny i okolnosti, ktoré ich umožnili, boli náležite objasnené a za ich spáchanie bola vyvodená zodpovednosť podľa tohto zákona.

Zákon sa tu výslovne zmieňuje o preventívnom pôsobení trestného konania, ktoré má byť vedené tak, aby prispievalo predchádzaniu a zamedzovaniu páchania protiprávnych činov mladistvými páchatelmi.

S touto zásadou súvisí aj ustanovenie § 42 ods. 1) ZSVM, podľa ktorého má mladistvý právo na zachádzanie primerané jeho veku, duševnej vyspelosti a zdravotnému stavu. Konanie proti mladistvým musí prebiehať tak, aby nedošlo k narušeniu ich psychiky, aby nebol ohrozený ich duševný a sociálny vývoj a aby bol naplnený zmysel tejto právnej úpravy, ktorým je predchádzanie trestnej činnosti.

Táto zásada sa premieta v rade konkrétnych inštitútov ZSVM, napríklad v rozšírení princípu oportunity trestného stíhania (v konaní vo veciach mladistvých je zakotvená ďalšia výnimka zo zásady legality, a to inštitút odstúpenia od trestného stíhania), špecializácii orgánov a osôb uskutočňujúcich úkony v trestnom konaní týkajúce sa mladistvých (sudcovia, štátni zástupcovia, úradníci Probačnej a mediačnej služby), v ochrane záujmov mladistvého obvineného pred z hľadiska mladistvého nežiadúcou publicitou trestného stíhania, v preferencii opatrení výchovných nad represívnymi a pod.¹¹

1.2. Zásada spolupráce s orgánom sociálno-právnej ochrany detí, záujmovými združeniami občanov a osobami realizujúcimi probačné programy (§ 3 ods. 4) posledná veta ZSVM)

V tomto citovanom ustanovení je zakotvená zásada, že orgány činné v trestnom konaní podľa ZSVM spolupracujú s príslušným orgánom sociálno-právnej ochrany detí. Na toto ustanovenie naväzuje § 40 ods. 1), v ktorom sa pojednáva o spolupráci orgánov činných podľa ZSVM a úradníkov Probačnej a mediačnej služby s orgánom

---

¹¹ Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.: Soudnictví ve věcech mládeže a změny v trestním řízení (poznámky k orientačnímu studiu), Bulletin Advokacie č. 11-12/2003, str. 37.

sociálno-právnej ochrany detí, záujmovými združeniami občanov a osobami, ktoré realizujú probačné programy. Medzi týmito orgánmi a osobami dochádza k rôznym formám spolupráce. Medzi najvýznamnejšie patrí napríklad možnosť upozornenia na skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bolo spáchané previnenie (§ 40 ods. 2) ZSVM), ďalej to môže byť spolupráca pri výkone súdnych rozhodnutí (§ 40 ods. 2), § 75 ZSVM), spolupráca pri rozhodovaní o opatrení voči previnenému, vypracovanie správ týkajúcich sa osobných, rodinných a sociálnych pomerov mladistvého a jeho aktuálnej životnej situácii (§ 56 ods. 1) ZSVM) ako aj mnoho ďalších foriem spolupráce pri zaškoľovacích úkonoch či pri prevýchove odsúdeného.

1.3. Zásada ochrany súkromia mladistvého (§ 3 ods. 5) ZSVM)

Podľa tohto ustanovenia je potrebné chrániť osobné údaje osoby, proti ktorej sa konanie vedie a jej súkromie, aby každá takáto osoba bola chránená pred škodlivými vplyvmi, a to pri dodržaní zásady prezumpcie neviny, ktorá je v danom ustanovení vyjadrená slovami, že táto osoba je považovaná za nevinnú, pokiaľ jej vina nebola preukázaná zákonným spôsobom.

Z tejto zásady, ako aj z ustanovení na ňu naväzujúcich (§ 52, 53, 54 ZSVM) vyplýva, že je obmedzené zverejňovanie a publikovanie informácií, ktoré sa týkajú konania vedeného proti mladistvému, je tu možnosť utajiť informácie týkajúce sa previnenia mladistvého, ako aj povinnosť utajiť jeho identitu. V zásade je teda zakázané poskytovanie a zverejňovanie informácií o mladistvých obvinených. ZSVM dovoľuje súdu pre mládež prelomiť tento zákaz len úplne výnimočne v súvislosti s poskytovaním

informácií o výsledku konania a v súvislosti s pátraním po trestne stíhanom mladistvom.¹²

Obligatórne je obmedzená účasť na hlavnom pojednávaní a verejnom zasadaní, ktorého sa účastnia len osoby taxatívne vymenované v § 54 ZSVM. Hlavné pojednávanie aj verejné zasadanie sú neverejné. Ide tu o výnimku z ústavnej zásady verejného prejednávania vecí pred súdom, ktoré je zakotvené v článku 96 ods. 2) Ústavy a v článku 38 ods. 2) Listiny základných práv a slobôd.¹³ Na návrh mladistvého však môže byť toto pojednávanie konané aj verejne.

Problematikou verejnosti trestného konania sa zaoberal aj Ústavný súd, ktorému bol doručený návrh Okresného súdu v Kladne, v ktorom sa navrhovateľ domáhal zrušenia ustanovení § 53 ods. 1) a § 54 pre neústavnosť, t.j. pre rozpor s článkom 96 ods. 2) Ústavy a pre rozpor s článkom 38 Listiny základných práv a slobôd. Ústavný súd po dôkladnom a podrobnom rozobraní tejto problematiky však nálezom č. 20/2006 Zb. návrh zamietol a danú protiústavnosť napadnutých ustanovení nekonštatoval. Odôvodnenie Ústavného súdu vychádzalo hlavne z toho, že dané články Ústavy aj Listiny nezakladajú neobmedzené právo na verejné prejednávanie vecí, a že je na zákonodarcovi, do akej miery ich zákonom obmedzí. Ústavný súd ďalej poukazuje aj na to, že podľa ustanovenia § 54 ods. 1) ZSVM je ponechané na mladistvom, či navrhne, aby sa hlavné pojednávanie alebo verejné zasadanie konali verejne a vzhľadom na nutnú obhajobu, ktorá je pre trestné konanie vo veci mladistvých charakteristická, sa o tom mladistvý bude môcť poradiť so svojim obhajcom. Ústavný súd sa teda stotožnil s doktrínou, ktorá

¹² JUDr. Alexander Sotolář: K ochrane soukromí mladistvých podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, Dotazy a odpovědi č. 4/2004, str. 128.

¹³ Doc. JUDr. Helena Válková, CSc.: Ochrana soukromí a osobnosti mladistvého versus právo na informace, svoboda projevu a zásada veřejnosti, Trestněprávní revue č. 4/2006, str. 98.

uprednostňuje záujmy mladistvého a kladie dôraz na zvýšenú ochranu jeho súkromia a osobnosti.

Z tejto zásady teda vyplýva, že vzhľadom na vek a rozumovú vyspelosť mladistvých je potrebné brať ohľad na zvýšenú ochranu ich súkromia počas celého trestného konania vedeného proti nim, ako aj uprednostniť utajenie informácií, ktoré sa týkajú ich previnení, pred ústavne chránenou zásadou verejnosti konania pred súdom.

1.4. Zásada rýchlosti konania

(§ 3 ods. 6) ZSVM)

Formulácia tejto zásady znie, že každé dieťa mladšie ako 15 rokov alebo mladistvý, ak zákon nestanoví inak, má právo na to, aby jeho čin bol prejednaný bez zbytočného odkladu a v primeranej lehote súdom mládeže.

Táto zásada je na ústavno-právnej úrovni a je považovaná za jednu zo základných zásad trestného konania. Špeciálny význam má táto zásada u dospievajúcej mládeže. V dôsledku neukončeného rozumového, mravného a sociálneho vývoja detí a mladistvých je tu veľká nádej na to, že pohotová, jednoznačná a zároveň spravodlivá reakcia na ich protiprávny čin bude najlepšou prevenciou ďalšieho delikventného jednanía.¹⁴ V prípade rýchlosti konania je na jednej strane potrebné orgánom činným v trestnom konaní poskytnúť dostatok času na spoľahlivé preverenie a zistenie potrebných skutočností, avšak na strane druhej je táto zásada zárukou trestného konania bez zbytočných prietahov uskutočneného v primeranej dobe. Zbytočné predlžovanie procesu by negatívne ovplyvňovalo kvalitu a kvantitu dôkazov.

---

¹⁴ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 34.

Dikcia § 3 ods. 6) ZSVM odpovedá priliehavejšie zneniu článku 38 ods. 2) Listiny základných práv a slobôd než požiadavka čo najrýchlejšieho prejednanie trestných vecí uvedených v ustanovení § 2 ods. 4) TP, svojim obsahom je však zásada rýchlosti konania vyjadrená v ZSVM so zásadou rýchlosti konania, ktorú obsahuje ustanovenie § 2 ods. 4) TP konformná.¹⁵

ZSVM stanoví aj niektoré špeciálne lehoty k uskutočneniu procesných úkonov, ktoré sú odlišné od všeobecnej právnej úpravy. Ide napríklad o lehotu pre pozorovanie duševného stavu obvineného alebo o odlišnú dĺžku trvania väzby mladistvého.

1.5. Zásada uspokojenia záujmov poškodeného (§ 3 ods. 7) ZSVM)

Táto zásada vychádza z požiadavky, aby konanie podľa ZSVM smerovalo k tomu, aby poškodený dosiahol náhradu škody spôsobenej protiprávnym činom, alebo aby mu bolo poskytnuté primerané zadosťučinenie. V konkrétnej podobe sa touto problematikou zaoberá napríklad aj ustanovenie § 45 ZSVM, kde sú upravené záujmy a práva poškodeného alebo napríklad podľa § 4 ods. 4) ZSVM predseda senátu dbá o záujmy poškodeného v priebehu celého hlavného pojednávania a verejného zasadania.

Podľa § 43 ods. 1) TP je poškodený ten, ktorému bolo trestným činom (prípadne previnením) ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda a podľa § 12 ods. 6) TP je stranou v trestnom konaní. Význam tejto zásady spočíva hlavne v tom, že je dôležité spravodlivé uspokojenie osôb, ktorých sa protiprávne jednanie najviac dotýka.

---

¹⁵ Jiří Jelínek – Dita Melicharová: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou, 1. vyd. (2004), LINDE Praha a. s., str. 11.

1.6. Zásady trestného konania podľa slovenskej právnej úpravy

Konanie proti mladistvým je v TP SR upravené ako osobitný spôsob konania v § 336 až § 347. Na toto trestné konanie sa budú aplikovať základné zásady uvedené v § 2 a to v ods. 1) až 20) TP SR. V týchto už spomínaných ustanoveniach sa nachádzajú aj niektoré zásady, ktoré sa svojim obsahom zhodujú so špeciálnymi zásadami uvedenými v § 3 ZSVM. Pre informovanosť spomeniem niektoré všeobecné zásady, ktorým sa už ďalej nebudem podrobne venovať, ako je napríklad zásada legality, zásada stíhania len zo zákonných dôvodov, zásada prezumpcie neviny, zásada oficiality, zásada práva na obhajobu, ako aj mnoho ďalších, ktoré sú charakteristické pre trestné konanie a sú zakotvené v slovenskom i v českom TP, ale zameriam sa len na niektoré zásady charakteristické hlavne pre trestné konanie proti mladistvým.

Tak napríklad podľa § 2 ods. 13) TP SR orgány činné v trestnom konaní a súd spolupracujú so záujmovými združeniami občanov a využívajú ich výchovné pôsobenie. V § 4 a § 5 je podrobnejšie upravená spolupráca so záujmovými združeniami občanov a s dôveryhodnou osobou a opäť sa tu opakuje možnosť ich spolupráce so súdom a orgánmi činnými v trestnom konaní v záujme výchovného pôsobenia trestného konania a zamedzovania a predchádzania trestnej činnosti.

Podľa § 347 TP SR v konaní proti mladistvým treba dbať na to, aby sa vyšetrovanie, skrátené vyšetrovanie a rozhodovanie zverilo osobám, ktorých životné skúsenosti ako aj skúsenosti s výchovou mládeže zaručujú splnenie výchovného účelu trestného konania. Ďalšia veta sa zaoberá najužšou spoluprácou so zariadeniami, ktorým je

zverená starostlivosť o mládež, prípadne so zariadeniami psychologickkej starostlivosti.

V každom z týchto ustanovení sa opakuje výchovný účel a pôsobenie trestného konania, a aj keď ide o všeobecnú úpravu týkajúcu sa (okrem § 347 TP SR) aj dospelých páchatel'ov, domnievam sa, že zohrajú svoju úlohu v prípade ich aplikovania na trestné veci mladistvých páchatel'ov. Tieto organizácie plnia významnú úlohu pri prevýchove delikventov a v otázkach mladistvých páchatel'ov sa vyžaduje ešte citlivejší a odbornejší prístup, či už pri prejednávaní ich trestných vecí, pri prevýchove, alebo pri ich následnom začlenení do normálneho života. V dôvodovej správe k TP SR je uvedené, že vzhľadom na osobitnú citlivosť konania proti mladistvým bude vhodné vytvoriť na súdoch špecializované senáty pre túto agendu.

Ďalším významným ustanovením je § 337 TP SR, ktorý sa zaoberá zisťovaním pomerov mladistvého. Toto ustanovenie rozširuje a konkretizuje okolnosti, ktoré je o mladistvom páchatel'ovi potrebné zistiť. Zákon tu ukladá povinnosť čo najdôkladnejšie zistiť aj stupeň rozumového a mravného vývoja mladistvého, jeho povahu, pomery a prostredie, v ktorom žil a bol vychovávaný, jeho správanie pred spáchaním činu, z ktorého je obvinený, a po ňom a iné okolnosti dôležité pre voľbu prostriedkov vhodných na jeho nápravu najmä na jeho posúdenie, či má byť nariadená jeho ochranná výchova. Zisťovanie pomerov mladistvého sa uloží aj štátnemu orgánu starostlivosti o mládež a obci. V súčasnosti je týmto orgánom orgán sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Zisťovanie stupňa rozumového a mravného vývoja mladistvého sa zabezpečuje vyžiadanim správy od štátneho orgánu starostlivosti o mládež z obecného úradu podľa bydliska mladistvého. Takáto správa je nevyhnutnou

súčasťou vyšetrovacieho spisu.¹⁶ Zo záverov aplikačnej praxe vyplýva, že jedným zo základných predpokladov pre spravodlivé rozhodnutie súdu v trestnom konaní proti mladistvému je všestranná znalosť jeho osoby.¹⁷

V trestnom konaní proti mladistvým majú svoje významné miesto aj opatrenia, ktoré chránia jeho osobnosť a práva. Ustanovenie o vylúčení verejnosti z hlavného pojednávania a verejného zasadnutia je rozšírené povinnosťou súdu podľa ustanovenia § 343 ods. 3) písm. a) TP SR vylúčiť verejnosť na návrh mladistvého, jeho obhajcu alebo zákonného zástupcu v tom prípade, ak je to na ochranu jeho záujmov. V prípade, ak je tu obava, žeby časť konania mohla nepriaznivost pôsobiť na jeho mravný vývoj, môže mu predseda senátu prikázať, aby sa vzdialil z jednacej siene a po jeho návrate je mu potom oznámený podstatný obsah jednania. Mohlo by ísť napríklad o prípad výsluchu jeho rodičov alebo znalcov, ak by tu vznikla dôvodná obava, že budú nepriaznivo pôsobiť na jeho mravný vývoj.

Ďalšie opatrenie sa týka poskytovania informácií o trestnom konaní, ktoré je upravené v ustanovení § 6 TP SR. Okrem iného je tu výslovne uvedené, že orgány činné v trestnom konaní pri poskytovaní informácií osobitne dbajú na záujmy maloletých, mladistvých a poškodených, ktorých osobné údaje sa nezverejňujú.

Zásada rýchlosti konania nie je pre mladistvých nijak špeciálne upravená, ako je to v prípade ZSVM. Podľa § 2 ods. 7) TP SR má každý právo na to, aby jeho trestná vec bola spravodlivo a v primeranej lehote prejednaná nestranným a nezávislým súdom.

Komparáciou oboch právnych úprav je možné nájsť celú škálu ustanovení, ktoré sa spolu obsahovo zhodujú, ale

---

¹⁶ Štefan Minárik a kol.: Trestný poriadok – Stručný komentár, Iura edition (2006), str. 818

¹⁷ Jaroslav Ivor a kol.: Trestné právo procesné, Iura edition (2006), str. 762

môžeme tu nájsť i ustanovenia, ktoré sú charakteristické len pre daný zákon, či už sa jedná o ZSVM alebo o TP SR. Pre ZSVM je charakteristické systematické zoradenie špeciálnych zásad v jednom paragrafe a ich následná konkretizácia v jednotlivých ustanoveniach, pričom zásady týkajúce sa trestného konania proti mladistvým podľa TP SR sú upravené v celom zákone. V tomto prípade nejde o tak rozsiahlu úpravu ako sa nachádza v ZSVM. Je však logické, že špeciálny zákon akým ZSVM je, ktorý sa venuje výhradne trestnej problematike detí a mladistvých, obsahuje podrobnejšiu úpravu, než ktorú nájdeme v TP SR.

2. Zvláštnosti trestného konania proti mladistvým

Zvláštnosti trestného konania proti mladistvým vychádzajú zo snahy:

- a) zaistiť, aby v konaní boli bezpečne zistené všetky okolnosti, ktoré majú význam pre spravodlivé rozhodnutie, hlavne pre výber najvhodnejšieho opatrenia pre mladistvého,
- b) využiť všetky možnosti výchovného pôsobenia konania na mladistvého a vylúčiť z konania také okolnosti a vplyvy, ktoré by mohli byť výchovnému účinku na mladistvého prekážkou,
- c) zaistiť kvalifikovanú obhajobu mladistvého, ktorý nie je schopný si ju zaistiť náležite sám so zreteľom na svoj vek¹⁸

---

¹⁸ Jiří Jelínek, Antonín Drašík, Karel Hasch, Jana Nováková, Šárka Nováková, Zdeněk Sovák, Vlastimil Ševčík: Trestní právo procesní, 3. vyd. (2003), EUROLEX BOHEMIA, str. 539.

3. Subjekty trestného konania

Podľa ZSVM sú orgánmi činnými v trestnom konaní vo veciach mládeže policajné orgány, štátni zástupcovia a sudy pre mládež (§ 2 písm. f) ZSVM).

Dôležitú úlohu v tomto konaní zohráva aj orgán sociálno-právnej ochrany detí, ktorého významnou povinnosťou je zisťovať pomery mladistvého páchatela pre účely trestného konania. Tieto správy poskytujú súdom ucelený obraz o pomeroch, v ktorých mladistvý žije, či už je to jeho rodinné prostredie alebo správanie v škole. Orgánom sociálno-právnej ochrany detí je obecný úrad obce s rozšírenou pôsobnosťou zastúpený povereným pracovníkom tzv. kurátorom mládeže.

V oblasti trestného konania proti mladistvým je dôležitá aj činnosť Probačnej a mediačnej služby, ktorá vstupuje do celého procesu trestného konania. V popredí jej záujmu je osoba mladistvého, ktorej sa snaží poskytnúť pomoc a poradenstvo pri riešení konkrétnych problémov. Medzi jej aktivity patrí napríklad zaistovanie dohľadu nad mladistvým, ale aj uskutočňovanie úkonov, ktoré súvisia s výchovnými opatreniami a okrem toho aj mnoho ďalších aktivít súvisiacich s trestnou problematikou mladistvých. Kľúčovú úlohu má aj pri sprostredkovaní alternatívnych spôsobov riešenia trestných vecí mladistvých.

Súdnicstvo vo veciach mládeže vykonávajú sudy pre mládež. Podľa ustanovenia § 4 a § 2 písm. g) ZSVM sa súdom mládeže rozumie zvláštny senát alebo v zákonom stanovených prípadoch predseda takéhoto senátu alebo samosudca príslušného okresného, krajského, vrchného a Najvyššieho súdu. ZSVM teda vytvára sústavu špeciálnych súdov mládeže s tým, že ich funkciu budú plniť špecializované senáty a samosudcovia obecných súdov, pričom pri tých súdoch, kde ich bude viac, predpokladá

vytvorenie zvláštneho oddelenia súdu.¹⁹ Súdny pre mládež nie sú zvláštne súdy, ale ide o zvláštnu súdnu špecializáciu.

Pre slovenskú trestno-právnu úpravu vzťahujúcu sa na mladistvých nie je v súčasnosti vytvorená žiadna zvláštna súdna špecializácia. Aj keď dôvodová správa k TP SR uvádza, že by bolo vhodné vytvoriť na súdoch špecializované senáty pre agendu mladistvých, zatiaľ k tomu ešte nedošlo, a preto súdnictvo v trestných veciach mladistvých vykonávajú rovnako ako aj v prípade dospelých obecné súdy.

3.1. Príslušnosť súdu pre mládež

Čo sa týka vecnej a miestnej príslušnosti, tak vecná príslušnosť sa riadi pravidlami podľa TP a pre príslušnosť miestu, ZSVM stanoví odchýlku od všeobecného pravidla. Miestna príslušnosť je upravená v § 37 ZSVM. Základné hľadisko tejto miestnej príslušnosti je bydlisko mladistvého a v prípade, ak nemá stále bydlisko, tak trestné konanie uskutočňuje súd, v ktorého obvode sa mladistvý zdržiava alebo pracuje. V prípade, ak nie je možné žiadne z týchto miest zistiť, alebo ak sú mimo územia ČR, bude ku konaniu príslušný súd, v ktorého obvode bolo previnenie spáchané, a ak nie je možné miesto činu zistiť, tak to bude súd, v ktorého obvode vyšiel čin najavo. Kritéria pre miestnu príslušnosť sú teda nasledujúce: Na prvom mieste je to bydlisko mladistvého a subsidiárne potom nasledujú miesta, kde sa zdržiava alebo pracuje, miesto, kde bolo previnenie spáchané a nakoniec je to miesto, kde čin vyšiel najavo. Nové pravidlo o prednostnej príslušnosti súdu podľa miesta

---

¹⁹ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 23.

bydliska mladistvého vychádza podľa dôvodovej správy z poznatkov praxe, podľa ktorých je najúčelnejšie uskutočňovať konanie v mieste bydliska, pretože práve tam je spravidla možné najlepšie zaistiť koordinovanú spoluprácu s Probačnou a mediačnou službou, s príslušnými orgánmi sociálno-právnej ochrany detí, s rodinou osoby, proti ktorej sa konanie vedie a pod. tak, aby bol čo najlepšie naplnený výchovný účel konania a zaistené ďalšie pôsobenie na takúto osobu i po jeho skončení.²⁰

Výnimkou z ustanovení o miestnej príslušnosti je postúpenie veci príslušnému súdu, ktoré je upravené v § 39 ZSVM. Ak to vyžaduje prospech mladistvého, môže príslušný súd postúpiť vec súdu pre mládež, u ktorého je uskutočnenie trestného konania so zreteľom na záujmy mladistvého najúčelnejšie. Toto postúpenie nie je viazané na dôvody uvedené v § 25 TP, kde je upravená možnosť odňatia a prikázania veci z dôležitých dôvodov, ale rozhodujúci je tu len prospech a záujem mladistvého. Môže ísť napríklad o jeho umiestnenie vo výchovnom alebo liečebnom zariadení, kde príslušným bude súd pre mládež, v ktorého obvode sa toto zariadenie nachádza. K postúpeniu veci môže dôjsť v ktoromkoľvek štádiu konania v trestných veciach mladistvých, teda i napríklad vo vykonávacom konaní.²¹

Aj slovenská právna úprava sa zaoberá v § 341 TP SR so zreteľom na možný pozitívny vplyv prostredia výnimkou z miestnej príslušnosti, ktorá sa vzťahuje len na trestné konanie mladistvého. Ak to vyžaduje jeho prospech, môže príslušný súd postúpiť vec súdu, v ktorého obvode má mladistvý trvalý pobyt, alebo súdu, na ktorom z iných dôvodov je vykonanie trestného konania so zreteľom na

²⁰ Doc. JUDr. Jiří Jelfnek, CSc.: Soudnictví ve věcech mládeže a změny v trestním řízení (poznámky k orientačnímu studiu), Bulletin Advokacie č. 11-12/2003, str. 44.

²¹ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 424.

záujmy mladistvého najúčelnejšie. Toto ustanovenie sa zhoduje so znením bývalého § 295 TP, ktorý bol zrušený a nahradený úpravou, ktorá sa nachádza v ZSVM. Tak isto je tu rozhodujúci záujem a prospech mladistvého a je možné takto postupovať v ktoromkoľvek štádiu konania. Prospech mladistvého treba posúdiť najmä z hľadiska dosiahnutia jeho nápravy a následného spoločenského uplatnenia.²² Nejde teda o osobný prospech konkrétneho mladistvého v tom zmysle, aby napríklad dostal čo najmenší trest, ale primárny je tu záujem celej spoločnosti na tom, aby trestné konanie uskutočňované čo najvhodnejším súdom, naplnilo sledovaný výchovný účel príslušného konania.

4. Spoločné konanie

Spoločné konanie o súvisiacich previneniach mladistvého ako aj spoločné konanie proti mladistvému a dospelému je upravené v ustanovení § 38 ZSVM.

Podľa § 38 ods. 1) ZSVM o všetkých previneniach mladistvého a proti všetkým mladistvým, ktorých previnenia spolu súvisia, sa má uskutočniť spoločné konanie. Ide hlavne o to, aby za viac spáchaných previnení bolo možné uložiť úhrnný a súhrnný trest a v prípade, ak sa trestnej činnosti zúčastnilo viac mladistvých, aby súd pre mládež mohol čo najlepšie určiť mieru zavinenia jednotlivých mladistvých páchatel'ov ako aj uložiť čo najvhodnejšie opatrenie. Toto spoločné konanie by sa malo uskutočniť, pokiaľ je to vhodné, z hľadiska všestranného a objektívne objasnenia veci, ako aj hospodárnosti a rýchlosti konania, s prihliadnutím na osoby mladistvých. Je potrebné prihliadať nielen

---

²² Štefan Minárik a kol.: Trestný poriadok – Stručný komentár, Iura edition (2006), str. 822

k samotnej trestnej veci, ale aj k osobám mladistvých páchatel'ov, ohľadne ktorých sa trestné konanie vedie.

Ustanovenie § 38 ods. 2) ZSVM sa zaoberá spoločným konaním proti mladistvému a dospelému, ktoré je možné konať len výnimočne, a len za súčasného splnenia dvoch nasledujúcich podmienok. Takéto konanie je možné uskutočniť len v prípade, ak je to nutné pre všestranné a objektívne objasnenie veci, a ak to nie je na ujmu mladistvého. Na rozdiel od ods. 1), ktorý hovorí o vhodnosti z hľadiska všestranného a objektívneho objasnenia veci, používa tu zákon podmienku nutnosti, kedy je takýto postup potrebný, teda v podstate, kedy súd pre mládež nemá inú možnosť, než viesť spoločné konanie, aby mohol dospieť k spravodlivému rozhodnutiu.²³ Pokiaľ ide o druhú podmienku, teda o ujmu mladistvého, zákonodarca tu má na mysli ujmu z hľadiska jeho ďalšieho rozumového a mravného vývoja. Takúto ujmu by mohol mladistvý utrpieť napríklad v prípade spoločného konania so svojimi rodičmi. Takéto spoločné konanie prejednáva súd pre mládež a v prípade mladistvého sa na toto konanie použije ZSVM.

Podľa iného kolektívu autorov zaoberajúcich sa problematikou trestných vecí mladistvých, zavedenie len výnimočného uskutočnenia spoločného konania s mladistvým a dospelým, nie je možné podľa ich názoru považovať za premyslené.²⁴ A to hlavne z toho dôvodu, že trestná činnosť týkajúca sa mladistvých páchatel'ov je uskutočňovaná vo väčšine prípadov v skupinách, kde sa trestnej činnosti zúčastňujú aj dospelí páchatelia a pre

---

²³ Šámal/Váľková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 421.

²⁴ Jiří Jelínek – Dita Melicharová: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou, 1. vyd. (2004), LINDE Praha a. s., str. 66.

potreby praxe je potom obtiažne dokazovať už spomínané podmienky, ktoré musia byť pre spoločné konanie splnené. Ods. 3) § 38 ZSVM stanoví, že v prípade nesplnenia týchto podmienok, ak bola podaná spoločná obžaloba, vylúči súd pre mládež vec dospelého a postúpi ju príslušnému všeobecnému súdu, čo môže v niektorých prípadoch konanie len skomplikovať.

Slovenská úprava sa spoločným konaním mladistvého a osoby staršej ako 18 rokov zaoberá v § 342 TP SR, kde stanoví, že takéto konanie je možné uskutočniť len vtedy, ak je to potrebné na všestranné a objektívne objasnenie veci alebo ak sú na to iné dôležité dôvody. Na mladistvého sa použijú ustanovenia druhého dielu o konaní proti mladistvým. Podľa dôvodovej správy k TP SR je toto ustanovenie výnimkou zo všeobecných pravidiel v spoločnom konaní, ktorá je odôvodnená záujmom na ochranu mladistvého pred negatívnym dopadom trestného konania zároveň vedeného i proti dospeléj osobe. Pre naplnenie podmienky všestranného a objektívneho objasnenia veci je podľa slovenského zákonodarcu potrebné, aby sa mladistvý podieľal buď na závažnejšej trestnej činnosti, alebo na jej prevažnej väčšine. Iným dôležitým dôvodom by mohlo byť napríklad skrátenie trvania väzby.

5. Väzba, zadržanie, predvolanie, predvedenie a zatknutie mladistvého

5.1. Predvolanie, predvedenie, zadržanie a zatknutie mladistvého

Ďalšie významné inštitúty charakteristické pre trestné konanie mladistvých, ktorým sa budem v tejto práci

venovať, sú predvolanie a predvedenie mladistvého, jeho zadržanie ako aj jeho väzba. Keďže snahou zákona je maximálne využitie výchovného pôsobenia jednotlivých inštitútov na osobnosť mladistvého, existujú aj v tomto prípade odchýlky a odlišnosti právnej úpravy, ktoré šetria osobnosť mladistvých páchatel'ov a prihliadajú k ich veku, zdravotnému stavu a k ich rozumovej a mravnej vyspelosti tak, ako to je uvedené v základných zásadách ZSVM.

O predvolaní a predvedení mladistvého nemá ZSVM samostatné ustanovenie, ale v § 41 tohto zákona je upravený spôsob uskutočňovania úkonov v trestnom konaní vedenom proti mladistvým, a to nasledujúcim spôsobom. S osobami na úkone zúčastnenými sa musí jednať tak, ako to vyžaduje význam a výchovný účel konania a vždy je nutné šetriť ich osobnosť a postupovať tak, aby nedošlo k narušeniu psychiky a sociálnej rovnováhy, a aby ich ďalší vývoj bol čo najmenej ohrozený.

Podľa § 46 ods. 1) ZSVM o zadržaní, zatknutí alebo o vzatí do väzby mladistvého je potrebné bez zbytočného odkladu o tom vyznamovať jeho zákonného zástupcu, jeho zamestnávateľa, príslušné stredisko Probačnej a mediačnej služby a príslušný orgán sociálno-právnej ochrany detí. Tieto osoby sa v prípade mladistvého vyznamujú vždy, aj keby to bolo proti jeho vôli. Na zadržanie aj zatknutie mladistvého sa použijú všeobecné predpisy, a to konkrétne § 75 a nasledujúce TP a pre zatknutie je to § 69 TP. Pokiaľ ide o zadržanie mladistvého, tak ZSVM v § 51 ods. 1) stanoví, že mladistvý, ktorý nedovršil v čase zadržania 18 rok svojho veku, musí byť umiestnený oddelene od dospelých. V ods. 2) sú však stanovené dve výnimky, kedy to nie je možné uskutočniť, a to jednak v prípade nutnosti zaistenia jeho bezpečnosti alebo

bezpečnosti iných osôb, a druhým prípadom je nedosiahnuteľnosť miesta pre zadržanie mladistvého.

5.2. Väzba mladistvého

Veľmi významným inštitútom trestného práva procesného je väzba, ktorej úlohou je zaistiť obvinenú osobu pre účely trestného konania a pre výkon trestu. V prípade jej použitia ide o vážny zásah do osobnej slobody človeka a o jej dočasnú stratu. Listina základných práv a slobôd v článku 8 ods. 5) stanoví, že nikto nesmie byť vzatý do väzby inak než z dôvodov a na dobu stanovenú v zákone, a to len na základe rozhodnutia súdu.

ZSVM upravuje väzbu v § 46 až § 50. Podľa dôvodovej správy k tomuto zákonu použitie väzby v trestných veciach mladistvých by malo byť opatrením úplne výnimočným a striktne obmedzeným zákonom. Mladistvý môže byť vzatý do väzby jedine vtedy, ak jej účel nie je možné dosiahnuť inak. Pre väzbu je charakteristická fakultatívnosť a subsidiarita jej použitia, čo znamená, že aj keď existujú dôvody väzby podľa § 67 TP obvinený mladistvý do nej môže, ale nemusí, byť vzatý. Pred väzbou majú prednosť iné prostriedky, o ktorých bude pojednané nižšie.

Podľa § 48 ZSVM sú všetky orgány činné podľa tohto zákona povinné skúmať v každom období trestného stíhania, či dôvody väzby trvajú, alebo či sa nezmenili. Ak tu takýto dôvod nie je, musí byť mladistvý ihneď prepustený na slobodu. Príslušné orgány sú povinné ďalej skúmať, či výkon väzby nie je možné nahradiť iným opatrením a v prípade kladného zistenia, prepustiť mladistvého z väzby.

Väzba je až krajným prostriedkom k zaisteniu osoby mladistvého, a to vtedy, ak jej účel nie je možné

dosiahnuť inak, t.j. ak neexistuje žiadna možnosť pre použitie iného dostupného opatrenia. Obmedzenie možnosti vzatia mladistvého do väzby je odôvodnené predovšetkým tým, že väzba ako zaistovacie opatrenie nemá primárne výchovný účinok, a preto jej pôsobenie na mladistvého musí byť obmedzené len na nutné prípady.²⁵

O vzatí mladistvého do väzby rozhoduje súd pre mládež a vždy je nutné odôvodniť, prečo nebolo v danom prípade použité nejaké iné alternatívne riešenie.

Väzbu je možné nahradiť a jej účel dosiahnuť inak hlavne:

a) procesnými prostriedkami nahradzujúcimi väzbu, hlavne:

- zárukou záujmového združenia občanov (§ 3 ods. 1) TP), alebo aj jednotlivcej dôveryhodnej osoby schopnej priaznivo ovplyvňovať správanie mladistvého (§ 73 ods. 1) písm. a) TP),
- písomným sľubom mladistvého (§ 73 ods. 1) písm.b) TP),
- dohľadom probačného úradníka (§ 73 ods.1) písm.c) TP),
- prijatím peňažitej záruky (§ 73a TP), alebo
- umiestnením v starostlivosti dôveryhodnej osoby (§ 50 ZSVM),

b) neprocesnými prostriedkami nahradzujúcimi väzbu hlavne:

- umiestnením vo výchovnom zariadení, a to s využitím súdneho rozhodnutia o uložení ústavnej výchovy (§ 46 ods. 2) Zákona o rodine),

---

²⁵ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 473.

- použitím tzv. skorej pomoci probačného úradníka, ktorá nie je dohľadom probačného úradníka.²⁶

Z horeuvedeného vyplýva, že jediným prostriedkom nahradzujúcim väzbu, ktorý je podrobnejšie upravený ZSVM, je umiestnenie mladistvého v starostlivosti dôveryhodnej osoby. V prvom rade je potrebné poukázať na určité odlišnosti, ktorými sa vyznačuje inštitút záruky dôveryhodnej osoby na rozdiel od umiestnenia mladistvého v starostlivosti tejto osoby. V prípade záruky ide len o jednorázovú záležitosť bez aktívnej súčinnosti mladistvého, pričom v prípade umiestnenia ide o sústavnú starostlivosť a dôveryhodná osoba ako aj mladistvý sa písomne zaväzujú k splneniu určitých podmienok.

Dôveryhodná osoba, ktorou môže byť niekto z príbuzných mladistvého, alebo i jeho zamestnávateľ, musí vzbudzovať v osobe mladistvého prirodzenú autoritu a musí byť schopná kladne pôsobiť a ovplyvňovať jeho správanie. Takáto osoba sa písomne zaväzuje, že sa bude o mladistvého starať a preberá zodpovednosť za to, že sa jej zverenec dostaví na predvolanie k príslušnému orgánu a splní i ďalšie podmienky, ktoré určí súd. Mladistvý musí súhlasiť so zverením do jej starostlivosti a písomne sa zaväzuje k plneniu jednak dohodnutých a jednak mu stanovených podmienok.

Zvláštnosťou tohto opatrenia na rozdiel od ostatne vymenovaných je to, že ako jediné prichádza v úvahu aj pri väzbe kolúznej podľa § 67 písm. b) TP. Dôvody kolúznej väzby sú následovné: Z jednania obvineného vyplýva dôvodná obava, že bude pôsobiť na svedkov, spoluobvinených, alebo inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie. Tieto dôvody

---

²⁶ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 474.

sa dajú podradiť pod ďalšie podmienky, ktoré určuje mladistvému súd a dôveryhodná osoba sa zaväzuje, že ich mladistvý bude náležite dodržiavať.

Neplnením a zbavením záväzkov sa zaoberá ods. 2) § 50 ZSVM. V tomto ustanovení zákon výslovne upravuje postup, ktorý sa uplatní v prípade, kedy dôveryhodná osoba alebo mladistvý neplnia svoje záväzky, ktoré na seba vzali v súvislosti s náhradou väzby umiestnením mladistvého do starostlivosti dôveryhodnej osoby.²⁷ Súd ich potom na návrh druhého zbaví týchto záväzkov a určí buď inú dôveryhodnú osobu, alebo príjme iné opatrenie, ktoré nahradzuje väzbu, alebo rozhodne o väzbe, alebo vydá príkaz na zatknutie.

Niekoľko slov ešte stručne k trvaniu väzby, ktorá vo veciach mladistvých nesmie trvať dlhšie než 2 mesiace a ak ide o zvlášť závažné previnenie, nesmie trvať dlhšie než 6 mesiacov. Jej výnimočné predĺženie je možné o ďalšie 2, poprípade 6 mesiacov za podmienok stanovených v zákone, a to len raz v prípravnom konaní, kde o tom rozhoduje sudca okresného súdu pre mládež na návrh štátneho zástupcu a raz v konaní pred súdom pre mládež, kde o tom rozhodne sudca súdu pre mládež nadriadeného procesnému súdu, ktorý vo veci jedná. Návrh na predĺženie lehoty väzby je štátny zástupca a v druhom prípade predseda senátu povinný doručiť príslušnému súdu najneskôr 15 dní pred skončením lehoty a v prípade nesplnenia tohto postupu dochádza k prepusteniu obvineného mladistvého z väzby na slobodu. V takomto prípade je však stále možné nariadiť dohľad probačného úradníka, ktorý môže trvať až do skončenia trestného stíhania. Zavedenie tohto dohľadu má dvojaký význam.

---

²⁷ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 513.

Prvým dôvodom sú krátke lehoty trvania väzby, ktoré ZSVM stanoví pre mladistvých, pretože snahou zákonodarcu bolo čo najviac obmedziť negatívne vplyvy, ktoré pramenia z izolácie mladistvých a majú silný dopad na ich psychiku a budúci vývoj. Druhým dôvodom je potrebná účasť mladistvého na jednotlivých úkonoch trestného konania.

Špeciálnym ustanovením upravujúcim väzbu mladistvého podľa TP SR je § 339, ktorý stanoví, že aj keď existujú dôvody väzby podľa § 71 TP SR, smie byť obvinený mladistvý vzatý do väzby, len ak nemožno jej účel dosiahnuť inak. Obmedzenie možností vzatia mladistvého obvineného do väzby je odôvodnené tým, že väzba nemá výchovný účel, a preto je u mladistvého prípustná len v nevyhnutných prípadoch.²⁸

Alternatívnymi opatreniami podľa TP SR, ktorými je možné dosiahnuť účel väzby sú:

- prevzatie záruky za nápravu obvineného mladistvého záujmovým združením občanov alebo dôveryhodnou osobou,
- písomný sľub obvineného,
- dohľad probačného a mediačného úradníka nad obvineným,
- peňažná záruka,
- súčasne môže byť obvinenému uložené splnenie primeraných povinností a dodržanie obmedzení.

V prípade mladistvých je najviac používaným a najúčinnjším prostriedkom dohľad probačného a mediačného úradníka a záruka poskytovaná dôveryhodnou osobou. Tieto osoby sú povinné priaznivo ovplyvňovať správanie mladistvého a viesť ho k riadnemu plneniu svojich povinností.

---

²⁸ Štefan Minárik a kol.: Trestný poriadok – Stručný komentár, Iura edition (2006), str. 820

Pokiaľ ide o ďalšiu úpravu týkajúcu sa väzby, použijú sa na mladistvých páchatel'ov ustanovenia TP SR vzťahujúce sa všeobecne aj na dospelých páchatel'ov. Inštitút väzby je upravený v prvom diele IV. hlavy TP SR.

6. Dokazovanie

ZSVM venuje oddiel 7. dokazovaniu a jednotlivým dôkazným prostriedkom, ktoré majú význam pri riešení trestných vecí mladistvých a sú špecifické práve pre tento druh konania.

6.1. Zisťovanie pomerov mladistvého a správa o osobných, rodinných a sociálnych pomeroch a o aktuálnej životnej situácii mladistvého (§ 55, § 56 ZSVM)

Žiadna trestná vec mladistvého sa nezaobíde bez zistenia jeho pomerov, a to príslušným orgánom sociálno-právnej ochrany detí, prípadne tiež Probačnou a mediačnou službou. Okrem skutočností všeobecne vymedzených v § 89 ods. 1) TP sú orgány činné podľa ZSVM povinné so zvláštnou starostlivosťou objasňovať a dokazovať príčiny ich previnení a skutočností, ktoré sú významné pre posúdenie ich pomerov, či už osobných, rodinných alebo iných. Tieto orgány sú mimo iné povinné aj využiť všetky prostriedky na to, aby spoznali osobnosť mladistvého, jeho doterajší spôsob života, ako aj napríklad jeho povahu, pomery a prostredie, v ktorom bol vychovávaný a žil, a iné okolnosti, ktoré sú dôležité pre voľbu vhodného opatrenia či už výchovného, ochranného alebo trestného.

Správa podľa § 56 ZSVM sa spracováva len v tom prípade, ak je potrebné podrobnejšie zistenie informácií pre ďalší postup konania a pre uloženie najvhodnejšieho opatrenia. Jej vypracovanie ukladá príslušným orgánom predseda senátu súdu pre mládež a v prípravnom konaní štátny zástupca a pokiaľ neurčia inak, musí byť táto správa písomná. Z údajov, ktoré musí obsahovať, je to napríklad vek mladistvého, stupeň jeho zrelosti, jeho postoj k previneniu, ochota zaistiť nápravu, jeho rodinné pomery, jeho chovanie v škole alebo v zamestnaní a pod. Dôkladná znalosť mladistvého páchatela ako aj jeho osobné, rodinné a životné pomery sú veľmi dôležitým faktorom pri ich trestnom stíhaní. Tieto správy napomáhajú dosiahnuť čo najefektívnejší spôsob reakcie na jeho delikventné správanie a prispievajú aj k šetrnému zaobchádzaniu s takouto osobou s ohľadom na jej rozumovú a mravnú vyspelosť a s ohľadom na prostredie, z ktorého takýto páchatel vzišiel, pretože toto sú faktory, ktoré ho ovplyvňujú a majú svoj podiel na jeho osobnosti a INTELEKTE.

Zistenie pomerov mladistvého je upravené aj v § 337 TP SR a tejto slovenskej úprave som sa už podrobne venovala v rámci špecifických zásad trestného konania.

6.2. Výsluch obvineného mladistvého

Ďalším dôkazným prostriedkom upraveným ZSVM, a to konkrétne v § 57 ods. 1) je výsluch obvineného mladistvého, pri ktorom je nutné postupovať ohľaduplne a šetriť jeho osobnosť. Výsluch mladistvého je procesný úkon, prostredníctvom ktorého dochádza k získaniu potrebných informácií o vyšetrovanej udalosti. Orgány, ktoré tento výsluch uskutočňujú, musia postupovať tak, aby boli čo najviac obmedzené negatívne vplyvy pôsobiace

na psychiku mladistvého, aby bol riadne poučený o svojich právach, a aby k výpovedi nebol žiadnym spôsobom donucovaný.

6.3. Konfrontácia

Konfrontácia je procesný úkon, ktorým sa rozumie postavenie tvárou v tvár už predtým vypočutých osôb, ktorých výpovede spolu v závažných okolnostiach nesúhlasia a účelom tohto úkonu je odstránenie rozporov. Podľa § 57 ods. 2) ZSVM ku konfrontácii mladistvého je možné pristúpiť len výnimočne, a to až v konaní pred súdom pre mládež. ZSVM tu má na mysli len konfrontáciu medzi dvoma mladistvými obvinenými, poprípade medzi mladistvým obvineným a dospelým obvineným, alebo konfrontáciu medzi mladistvým obvineným a svedkom.²⁹ Takýto úkon je možné uskutočniť v prípade mladistvých len výnimočne, pretože je tu veľká pravdepodobnosť, že takáto výpoveď bude negatívne ovplyvnená v dôsledku strachu alebo autority, ktorú mladistvý pociťuje vo vzťahu ku konfrontovanej osobe.

6.4. Dokazovanie podľa TP SR

Dokazovanie podľa TP SR je upravené v 6. hlave a neobsahuje žiadne špeciálne ustanovenia týkajúce sa len mladistvých, z čoho vyplýva, že v prípade jednotlivých dôkazných prostriedkov bude aj pre mladistvých platiť všeobecná právna úprava. Pre výsluch obvineného je charakteristické, že k výpovedi nesmie byť donucovaný a je treba rešpektovať jeho osobnosť. Ustanovenia

---

²⁹ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, I. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 558.

týkajúce sa výsluchu ako aj konfrontácie sú v TP SR v podstate upravené obdobne ako v českom TP, a preto sa tejto úprave nebudem venovať podrobnejšie.

6.5. Vyšetrenie duševného stavu mladistvého

Vyšetrenie duševného stavu mladistvého je ďalším významným inštitútom, ktorý ZSVM upravuje odlišne od všeobecnej úpravy. Jeho význam spočíva hlavne v nutnosti vyšetriť duševný stav pri podozrení či netrpí duševnou poruchou, ale objasnenie jeho duševného stavu je aj potrebný atribút pre zistenie jeho rozumovej a mravnej vyspelosti v čase spáchania činu, keďže ZSVM konštruuje zodpovednosť mladistvého ako podmienenú alebo relatívnu. Ustanovenie § 58 ods. 1) stanoví, že k vyšetreniu duševného stavu mladistvého sa priberú dvaja znalci z odboru zdravotníctva, odvetvia psychiatrie so špecializáciou na detskú psychiatriu. ZSVM teda v rámci dokazovania prikazuje k objasneniu určitej skutočnosti použiť tento dôkaz. Podľa od. 2) pozorovanie duševného stavu nemá trvať dlhšie než 1 mesiac a do tej doby je aj potrebné dať posudok. Pokiaľ ide o predĺženie tejto lehoty, môže tak učiniť sudca na odôvodnenú žiadosť znalcov a v prípravnom konaní na návrh štátneho zástupcu, nie však viac ako o jeden mesiac. Proti rozhodnutiu o predĺžení lehoty je prípustná sťažnosť. Oproti všeobecnej právnej úprave obsahuje ZSVM tieto odlišnosti:

- k vyšetreniu musia byť pribraní dvaja znalci
- ZSVM stanoví, akú musia mať špecializáciu
- skrátenie lehoty pre pozorovanie duševného stavu, ktorá nesmie prekročiť jeden mesiac (predĺženie možné maximálne o mesiac).

Vyšetrenie duševného stavu obvineného upravuje aj § 148 TP SR a táto úprava sa vzťahuje aj na mladistvého obvineného, keďže TP SR nestanoví žiadne špeciálne ustanovenie, ktoré by sa týkalo len mladistvých. Duševný stav vyšetrujú vždy dvaja znalci z odboru psychiatrie, a to na príkaz súdu a v prípravnom konaní na príkaz sudcu pre prípravné konanie. Ak na vyšetrenie duševného stavu nepostačí ambulantné vyšetrenie, môže súd a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie nariadiť, aby bol obvinený pozorovaný v zdravotníckom ústave, alebo ak je vo väzbe, v nemocnici pre obvinených a odsúdených. Toto pozorovanie môže trvať najviac dva mesiace a na odôvodnenú žiadosť môže byť táto lehota predĺžená najviac o 1 mesiac. Proti tomuto uzneseniu je prípustná sťažnosť (§ 149 ods. 1) TP SR).

Podľa slovenskej právnej úpravy duševný stav vyšetrujú dvaja znalci zhodne s úpravou, ktorá podľa ZSVM platí pre mladistvých. Podľa § 116 TP však podľa českej právnej úpravy postačí, ak duševný stav dospelého vyšetří len jeden znalec. Podľa TP SR však platí vyšetrenie dvoma znalcami ako pre dospelých, tak aj pre mladistvých. Znalecké posúdenie dvoma znalcami zaručuje podľa dôvodovej správy k TP SR väčšiu objektivitu a spoľahlivosť takéhoto posúdenia a umožňuje vylúčiť prípadne subjektívne chyby a dospieť k riešeniu aj zložitých prípadov. Keďže diagnostikovanie duševnej poruchy je obtiažna záležitosť, vyšetrenie dvoma znalcami môže zachytiť a určiť viac symptómov a prispieť tak k objektívnosti vyšetrovacích záverov. Pokiaľ ide o dĺžku trvania pozorovania duševného stavu, domnievam sa, že ZSVM správne stanovil jej kratšiu dobu pre mladistvých, pretože v prípade, ak nie je možné duševný stav mladistvého vyšetříť inak, môže byť za zákonom stanovených podmienok umiestnení v zdravotníckom ústave,

alebo ak je vo väzbe, tiež vo zvláštnom oddelení nápravného zariadenia, väznice. Na túto všeobecnú úpravu obsiahnutú v § 116 ods. 2), 3) TP potom naväzuje § 58 ods. 2) ZSVM, ktorý stanoví jej trvanie na 1 mesiac. Umiestnenie obvineného v takomto zariadení predstavuje významný zásah do osobnej slobody, a preto by mal trvať len nutný čas s prihliadnutím k trestnej činnosti, ktorú mladistvý spáchal.

7. Prípravné konanie a zahájenie trestného stíhania

V prípravnom konaní ZSVM posilňuje postavenie štátneho zástupcu pri výkone dozoru nad prípravným konaním a jeho zodpovednosť za priebeh konania vedeného proti mladistvému hlavne tak, aby už od počiatku bolo možné využiť výchovné opatrenia a niektoré z foriem odklonov.³⁰ Vo veciach previnenia mladistvých je štátny zástupca povinný venovať výkonu dozoru zvýšenú pozornosť a dbá pritom o to, aby policajné orgány zaobchádzali s mladistvým ohľaduplne (§ 59 ZSVM). Štátny zástupca tak napríklad skúma či bol mladistvý dostatočne poučený o svojich právach, o podmienkach pre použitie niektorej z foriem odklonov od trestného stíhania, dbá dôkladne o zistenie pomerov mladistvého a pod. Zvláštnym spôsobom konania, o ktorých môže štátny zástupca rozhodnúť už v prípravnom konaní, sa budem podrobnejšie venovať v nasledujúcej kapitole.

K zahájeniu trestného stíhania mladistvého obvineného dôjde v prípade, ak preverovaním zistené a odôvodnené skutočnosti (§ 158 TP) nasvedčujú tomu, že bolo spáchané

---

³⁰ Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.: Soudnictví ve věcech mládeže a změny v trestním řízení (poznámky k orientačnímu studiu), Bulletin Advokacie č. 11-12/2003, str. 47.

previnenie a je dostatočne odôvodnený záver, že ho spáchala určitá osoba. Rovnopis uznesenia o zahájení trestného stíhania je potrebné doručiť mladistvému obvinenému najneskôr na začiatku prvého výsluchu a do 48 hodín štátnemu zástupcovi a jeho obhajcovi (§ 160 ods. 1) a 2) TP). Podľa § 60 ZSVM sú policajné orgány o tomto zahájení povinné bez zbytočného odkladu informovať tiež zákonného zástupcu mladistvého, príslušný orgán sociálno-právnej ochrany detí a Probačnú a mediačnú službu. Tieto subjekty postačí teda podľa ZSVM informovať a nie je potrebné doručovať im uznesenie o zahájení. Takáto informácia obsahuje popis skutku a kvalifikáciu previnenia mladistvého.

Druhá možnosť, ako je možné zahájiť trestné stíhanie, je doručenie návrhu na potrestanie, ktoré podáva štátny zástupca súdu pre mládež. Tento návrh podáva po skrátanom prípravnom konaní a následne sa o ňom bude rozhodovať v zjednodušenom konaní pred samosudcom.

8. Obhajoba mladistvého

ZSVM široko koncipuje inštitút nutnej obhajoby obvineného mladistvého, ktorá sa vzťahuje aj na konanie, ktoré predchádza zahájeniu trestného stíhania, a to na štádium postupu pred zahájením tohto trestného stíhania. ZSVM v § 42 ods. 2) stanoví, že mladistvý musí mať obhajcu od okamžiku, kedy sú proti nemu použité opatrenia podľa ZSVM (v prípravnom konaní je proti mladistvému možné použitie len výchovných opatrení) alebo uskutočnené úkony podľa TP, vrátane úkonov neodkladných a neopakovateľných. Toto ustanovenie ďalej počíta aj s možnosťou, kedy uskutočnenie úkonu nie je možné odložiť (napríklad pre jeho možné zmarenie) a vyrozumenie obhajcu o ňom zaistiť (napríklad, ak obhajcu nie je možné žiadnym spôsobom

zastihnúť). V takomto prípade tu nutná obhajoba síce od počiatku je, avšak potrebný úkon bude možné uskutočniť s plnými procesnými účinkami aj bez vyznenia a bez prítomnosti obhajcu.

Mladistvý má právo zvoliť si obhajcu a radiť sa s ním. Jeho úlohou je zastupovať mladistvého a poskytnúť mu všestrannú právnu pomoc. Obhajca mladistvého je významným subjektom trestného konania, ktoré sa proti nemu vedie, pretože mladistvý vzhľadom k svojmu veku a intelektu, nepozná dobre svoje práva a možnosti, ktoré môžu byť použité v jeho prospech.

§ 44 ZSVM upravuje, kto nemôže byť obhajcom mladistvého v prípade, ak sú tu záujmy, ktoré si odporujú, ďalej je tu upravený spôsob zvolenia obhajcu, ak si ho mladistvý a ani jeho zákonný zástupca nezvolí sám a napokon možnosť mladistvého zvoliť si obhajcu iného, ako mu bol ustanovený alebo zvolený. Osobami oprávnenými zvoliť mladistvému obhajcu sú na prvom mieste samotný mladistvý, jeho zákonný zástupca a až potom dáva zákon túto možnosť jeho príbuznému v pokolení priamom, súrodencovi, osvojiteľovi, manželovi, druhovi ako aj zúčastnenej osobe. Obhajcom v trestných veciach mladistvých môže byť len advokát a až na zopár výnimiek uvedených v § 35 ods.

1) veta druhá TP sa môže dať zastúpiť koncipientom. Týmito výnimkami sú konanie pred krajským súdom pre mládež ako súdom prvého stupňa a pred vrchným a najvyšším súdom pre mládež. Vládny návrh ZSVM pôvodne obsahoval úpravu, podľa ktorej sa obhajca nemohol dať zastúpiť koncipientom v prípade úkonov, ktorých sa mladistvý zúčastňuje osobne. Dôvodová správa uvádzala ako dôvod ich neukončené profesijné vzdelanie a nedostatok životných skúseností. Nakoniec sa však takéto ustanovenie v ZSVM nenachádza. Čo je taktiež zaujímavé, tak ZSVM ukladá polícii, sudcom, štátnym zástupcom aj úradníkom Probačnej

a mediačnej služby, aby mali zvláštnu odbornú spôsobilosť pre zaobchádzanie s mládežou, pričom advokátom výslovne takúto podmienku nestanoví. Dôvodová správa k ZSVM však dostatok životných skúseností ako aj túto zvláštnu prípravu predpokladá aj u advokátov, ktorí sú obhajcami mladistvých v trestných veciach, ktoré sa ich týkajú. Podľa môjho názoru však takáto výslovná zmienka o danej zvláštnej príprave aj pre obhajcov mladistvých v zákone chýba, pretože podľa stávajúcej právnej úpravy tak v praxi môže dochádzať aj k tomu, že jednotlivých trestných konaní sa účastnia ako obhajcovia advokátni koncipienti, ktorí vzhľadom na svoj vek a skúsenosti nemôžu byť tými špecializovanými orgánmi, ktoré má ZSVM na mysli. V danom prípade by malo ísť o súhrn skúseností a znalostí pedagogických, psychologických, ľudských a v neposlednej rade i právnych.³¹

Obhajobu mladistvého upravuje aj § 336 TP SR, ktorý stanoví, že mladistvý musí mať obhajcu po vznesení obvinenia. Toto ustanovenie dopĺňa a spresňuje ustanovenie upravujúce povinnú obhajobu mladistvého.³² Podľa § 37 ods. 1) písm. d) TP SR po vznesení obvinenia musí mať obvinený obhajcu už v prípravnom konaní, ak ide o konanie proti mladistvému. Pokiaľ ide o terminológiu český TP používa pojem nutná obhajoba, pričom nový TP SR pristúpil k používaniu pojmu povinná obhajoba. Táto povinná obhajoba trvá u mladistvých až do právoplatného skončenia trestného stíhania a ide o právo, ktorého sa mladistvý nemôže vzdať. Obhajcu si mladistvý môže zvoliť sám, alebo mu ho zvolí jeho zákonný zástupca, poprípade príbuzný v priamom rade, súrodenec, osvojiteľ, osvojenec, manžel, druh, alebo zúčastnená osoba, prípadne si môže

³¹ JUDr. Daniela Kovářová: Obhájce mladistvého, opatrovník dítěte (podruhé nad zákonem č. 218/2003 Sb.), Bulletin Advokacie č. 10/2004, str. 40

³² Štefan Minárik a kol.: Trestný poriadok – Stručný komentár, Iura edition (2006), str. 817

zvoliť aj obhajcu iného, ako mu bol zvolený oprávnenou osobou. Ak ide o povinnú obhajobu, čo je aj prípad obvineného mladistvého, a ten obhajcu v danom prípade nemá, určí sa mu lehota na jeho zvolenie a ak k jeho zvoleniu nedojde ani v tejto lehote, bude mu bez meškania ustanovený. V prípravnom konaní tak učiní sudca pre prípravné konanie, a to spravidla na požiadanie orgánu činného v trestnom konaní.

Obhajcom môže byť obdobne ako podľa českého TP len advokát, ktorý sa za určitých v zákone stanovených podmienok môže dať zastúpiť advokátskym koncipientom (§ 36 ods. 2) TP SR). Podľa dôvodovej správy k tomuto zákonu týmto ustanovením došlo k odstráneniu nedostatku predchádzajúcej úpravy, podľa ktorej sa koncipienti nemohli zúčastňovať konania pred súdom, čo bolo na prekážku ich kvalitnej prípravy.

Účasť advokátskych koncipientov na trestnom konaní vedenom proti mladistvým by bolo možné zhodnotiť následovne. Ako najschodnejšia cesta prichádza v úvahu ich možno až druhotná účasť na trestnom konaní po boku skúsenejších a starších kolegov, ktorí majú dlhoročné životné skúsenosti ako aj špecifické kvalifikačné predpoklady požadované ZSVM pre prácu s mládežou. Aj TP SR požaduje v § 347, aby sa vyšetrovanie, skrátené vyšetrovanie a rozhodovanie zverilo osobám, ktorých životné skúsenosti, ako aj skúsenosti s výchovou mládeže zaručujú splnenie výchovného účelu trestného konania. Aj tento zákon teda požaduje špecializáciu orgánov činných v trestnom konaní ako aj súdu, a aj keď sa ani táto úprava výslovne nezmieňuje o obhajcoch, predpokladám, že by bolo prinajmenšom vhodné, keďže aj oni sú dôležitým subjektom, ktorý sa účastní trestného konania vedeného proti mladistvému, aby sa aj v ich prípade prihliadalo na ich skúsenosti s mládežou a prípady týkajúce sa

mladistvých neboli zverované mladým koncipientom bez týchto vyššie uvedených požiadaviek. Tým by sa naplnila požiadavka kvalitnej obhajoby mladistvého a na druhej strane by sa mladým koncipientom otvorila cesta ku kvalitnej príprave budúcich advokátov, ktorí by sa neskôr mohli venovať napríklad aj obhajobe mladistvých, ktorá by potom bola na veľmi vysokej a kvalitnej úrovni.

9. Predbežné prejednanie obžaloby

Predbežné prejednanie obžaloby je samostatným procesným štádiom, v ktorom súd skúma, či vec bola náležite objasnená v prípravnom konaní, t.j., či výsledky prípravného konania dostatočne odôvodňujú postavenie obvineného pred súd a či v prípravnom konaní bolo konané v súlade so zákonom, hlavne či nebolo porušené právo obvineného na obhajobu.³³ ZSVM upravuje toto procesné štádium špeciálnymi ustanoveniami § 61 a § 62, ktoré všeobecnú úpravu v TP dopĺňujú a rozširujú.

V trestných veciach mladistvých môže rozhodovať samosudca alebo senát, respektíve predseda senátu súdu pre mládež. Samosudca súdu pre mládež, rovnako ako samosudca v štandardnom konaní, obžalobu predbežne neprejednáva, ale podľa výsledkov jej skúmania môže taktiež odstúpiť od trestného stíhania, ak sú splnené zákonom stanovené podmienky. Pokiaľ bude rozhodovať predseda senátu v trestných veciach mladistvých, tak môže nariadiť predbežné prejednanie obžaloby tiež vtedy, ak sa domnieva, že sú tu okolnosti, ktoré odôvodňujú odstúpenie od trestného stíhania a v prípade ich existencie je možné toto odstúpenie aj po predbežnom prejednaní obžaloby

---

³³ Jiří Jelínek – Dita Melicharová: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judkaturou, 1. vyd. (2004), LINDE Praha a. s., str. 102.

v rámci rozhodnutia, ktoré učiní súd pre mládež (k odstúpeniu od trestného stíhania vid' nižšie).

Všeobecné ustanovenie § 185 ods. 2 TP je v ZSVM nahradené § 61 ods. 1). Podľa tohto ustanovenia môže predseda senátu súdu pre mládež k uľahčeniu rozhodnutia pri predbežnom prejednaní obžaloby vypočuť mladistvého, obstarat' si potrebné vysvetlenia, objasniť pomery mladistvého a požiadať probačného úradníka o mimosúdne sprostredkovanie. Účelom tohto postupu je zaistiť, aby súd pre mládež mohol vo veci nariadiť hlavné pojednávanie, obžalobu predbežne prejednať a rozhodnúť, bez toho, aby boli nutné procesné úkony vedúce k preťahovaniu konania a tým i k mareniu jeho výchovného poslania.³⁴

Pokiaľ ide o výsluch mladistvého, ten je v tomto štádiu zameraný na objasnenie určitých skutočností, ktoré sú dôležité pre ďalšie rozhodnutie alebo pre použitie niektoré z odklonov, ktoré sú upravené v TP, ale aj v ZSVM.

Pre obstaranie potrebných vysvetlení je charakteristické, že sa môžu týkať všetkých záležitostí (napríklad dôkazov, ale aj vyjadrení o zdravotnom stave alebo predošlom správaní mladistvého), ktoré sú dôležité pre ďalšie rozhodnutie.

V prípade objasnenia pomerov mladistvého je možné, že predseda senátu poverí touto činnosťou probačného úradníka. Zisťovanie pomerov mladistvého upravuje ZSVM v § 55 a 56 a o týchto inštitútoch už bolo v tejto práci pojednané v rámci kapitoly, ktorá bola venovaná dokazovaniu.

---

³⁴ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 577.

Štvrtou alternatívou, ktorú tento zákon dáva predsedovi senátu k uľahčeniu rozhodnutia, je možnosť požiadať probačného úradníka o mimosúdne sprostredkovanie medzi obvineným a poškodeným za účelom rozhodnutia o podmiennečnom zastavení trestného stíhania alebo narovnania. V tomto prípade ide o mediáciu, pre ktorú sú charakteristické nasledujúce črty. Mediáciu je možné uskutočniť len sú súhlasom zúčastnených strán a mediátor je neustrannou osobou, ktorá sa snaží vyriešiť daný konflikt niektorou z alternatívnych foriem. V danom prípade je to snaha o získaní podkladu (napríklad dohody medzi zúčastnenými osobami) pre rozhodnutie o podmiennečnom zastavení trestného stíhania alebo o narovaní.

Toto štádium trestného konania nie je podľa slovenskej právnej úpravy nijak špeciálne upravené pre mladistvých, a preto sa v ich prípade použijú všeobecné ustanovenia TP SR, a to konkrétne § 243 až § 245.

10. Hlavné pojednávanie

Skôr, ako sa budem venovať hlavnému pojednávaniu, je potrebné zmieniť § 63 ZSVM, ktorý sa zaoberá neprípustnosťou trestného príkazu a stanoví, že v konaní vo veci mladistvého, nie je možné vydať trestný príkaz. Trestný príkaz môže vydať samosudca bez prejednávania veci v hlavnom pojednávaní, ak je spoľahlivo preukázaný skutkový stav. Keďže trestný príkaz je výnimkou hneď z niekoľkých základných zásad trestného konania (napríklad verejnosti, ústnosti a bezprostrednosti, obžalovacej, voľného dokazovania dôkazov a iné), a preto

je správne, že jeho použitie zákonodarca obmedzuje, aj keď len v konaní vo veciach mladistvých.³⁵

Podľa TP SR trestný rozkaz nie je možné vydať v konaní proti mladistvému, ak v čase jeho vydania mladistvý nedovŕšil 18 rok svojho veku.

Hlavné pojednávanie je najdôležitejším štádiom trestného konania, v ktorom sa rozhoduje o skutku, ktorý je uvedený v obžalobe a uskutočňuje sa v ňom prevažná časť dokazovania. Hlavné pojednávanie potom končí buď oslobodzujúcim, alebo odsudzujúcim rozsudkom, alebo niektorým iným spôsobom. Môže ísť napríklad o zastavenie, podmienené zastavenie, prerušenie trestného stíhania alebo pojednávanie končí schválením narovnanja, poprípade postúpenia veci, ako aj inými spôsobmi, či už meritórnej alebo dočasnej povahy. ZSVM stanoví, že súd pre mládež môže v hlavnom pojednávaní taktiež odstúpiť od trestného stíhania, čo je jedna z alternatívnych foriem rozhodnutia v prípade, ak sú splnené zákonom stanovené podmienky (§ 65 ods. 2) ZSVM). Súd pre mládež môže tento odklon od štandardného trestného stíhania využiť aj mimo hlavné pojednávanie, ak sú tu okolnosti, ktoré odôvodňujú toto rozhodnutie (§ 66 ods. 2) ZSVM).

Hlavné pojednávanie by malo prebiehať tak, aby spĺňalo všetky požiadavky na riadny a zákonný proces, a preto ZSVM stanoví, že hlavné pojednávanie a verejné zasadanie nie je možné konať v neprítomnosti mladistvého, to samozrejme za predpokladu, že nejde o konanie proti ušlému. V prípade jeho neprítomnosti bude nutné hlavné pojednávanie odročiť. S ohľadom na nutnú obhajobu mladistvého nie je možné hlavné pojednávanie ani verejné

---

³⁵ Jiří Jelínek – Dita Melicharová: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou, 1. vyd. (2004), LINDE Praha a. s., str. 103.

zasadanie konať ani bez prítomnosti obhajcu mladistvého.³⁶

Ustanovenie s obdobným znením sa nachádza aj v § 343 TP SR, podľa ktorého hlavné pojednávanie a verejně zasadnutie o dohode o vine a treste nemožno konať v neprítomnosti mladistvého.

Pokiaľ ide o účasť štátneho zástupcu (TP SR používa pojem prokurátor), tak ten musí byť okrem hlavného pojednávania vždy prítomný aj na verejnom zasadnutí (§ 64 ods. 2) veta druhá ZSVM, § 343 ods. 2) veta druhá TP SR).

O hlavnom pojednávaní a verejnom zasadnutí je treba vyrozumieť tiež príslušný orgán sociálno-právnej ochrany detí (§ 64 ods. 2) ZSVM). Tým, že tento orgán postačí vyrozumieť, a nie je tu stanovená povinnosť súdu doručiť mu rovnopis obžaloby (popríklad návrhu na potrestanie), jeho účasť na pojednávaní nie je potom nutná. V praxi však tomuto orgánu asi postačí toto vyrozumenie a pri zachovaní potrebnej lehoty k príprave bude zaistená aj jeho plnohodnotná účasť.

TP SR takéto ustanovenie má, keď v § 340 stanoví, že u mladistvého súd obžalobu alebo návrh na dohodu o vine a treste doručí aj štátnemu orgánu starostlivosti o mládež, zákonnému zástupcovi mladistvého, prípadne aj tej osobe, s ktorou mladistvý žije v spoločnej domácnosti a ak má ustanoveného opatrovníka, tak sa doručí aj jemu. Podľa § 343 ods. 2) TP SR účasť štátneho orgánu starostlivosti o mládež (v súčasnosti orgánu sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately) v konaní podľa tohto odseku nie je obligatórna. Z tohto dôvodu sa tento

---

³⁶ Jiří Jelínek – Dita Melicharová: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou, 1. vyd. (2004), LINDE Praha a. s., str. 105.

orgán o termíne hlavného pojednávania alebo verejného zasadnutia iba písomne upovedomí.³⁷

Zástupca tohto orgánu má právo robiť návrhy a dávať vypočúvaným otázky, čo je zhodne upravené ako v ZSVM tak v TP SR. Toto právo je výrazom procesného postavenia tohto orgánu a vychádza z obecnej úpravy o súčinnosti pri dokazovaní.³⁸

Právna úprava pre poradie záverečných rečí, ktorú obsahuje ZSVM, má špeciálne ustanovenia oproti všeobecnej právnej úprave. ZSVM nezmenil problematiku poradie záverečných rečí, podľa ktorého zástupcovi príslušného orgánu sociálno-právnej ochrany detí prislúcha slovo k záverečnej reči po mladistvom, t.j. vzhľadom k poradiu záverečných rečí stanovenom v ustanovení § 216 ods. 2) TP až po obhajcovi mladistvého.³⁹ § 216 ods. 2) TP však nevyklučuje, aby po obhajcovi mladistvého záverečnú reč predniesol ešte sám mladistvý obžalovaný. V praxi však k takýmto prípadom dochádza zriedka, pretože mladistvý spravidla ponecháva prednesenie záverečnej reči na svojho obhajcu. Mladistvému prislúcha okrem iného aj posledné slovo, čo je inštitút odlišný od záverečnej reči. Túto možnosť mu poskytne predseda senátu tým, že po skončení záverečných rečí mu udelí posledné slovo a počas jeho prejavu mu nesmú byť kladené žiadne otázky. Tento inštitút upravuje § 217 TP.

Slovenský zákonodarca sa už s poradím záverečných rečí vysporiadal menej problematicky, keď v ustanovení § 343 ods. 4) TP SR stanovil, že po záverečnej reči zástupcu štátneho orgánu starostlivosti o mládež, zákonného zástupcu má právo predniesť záverečnú reč mladistvý.

³⁷ Štefan Minárik a kol.: Trestný poriadok – Stručný komentár, Iura edition (2006), str. 825.

³⁸ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 588.

³⁹ Jiří Jelínek – Dita Melicharová: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou, 1. vyd. (2004), LINDE Praha a. s., str. 105.

Okrem toho mu obdobne ako podľa TP náleží aj posledné slovo.

Rovnopis rozsudku sa podľa § 67 ods. 1) ZSVM doručuje vždy tiež orgánu sociálno-právnej ochrany detí a Probačnej a mediačnej službe. Tento rovnopis sa podľa všeobecných ustanovení TP ďalej doručí aj mladistvému obžalovanému, štátnemu zástupcovi a popri prípade tiež poškodenému a zúčastnenej osobe, ktorí v konaní uplatnili nárok na náhradu škody. Ak má obžalovaný tiež obhajcu a zákonného zástupcu, doručí sa tento rovnopis aj im. Zákonnému zástupcovi sa doručuje len do doby, než sa mladistvý stane dospelým.

Podľa § 344 ods. 1) TP SR sa rovnopis rozsudku doručuje štátnemu orgánu starostlivosti o mládež a zákonnému zástupcovi, s ktorým mladistvý žije v spoločnej domácnosti. Ak tieto subjekty neboli zhodne podľa oboch zákonov prítomné pri vyhlasovaní uznesenia, proti ktorému je prípustná sťažnosť, alebo ktorým bolo trestné stíhanie zastavené, podmiennečne zastavené alebo prerušené alebo vec postúpená, doručí sa mu aj rovnopis tohto uznesenia. TP SR k tomu pridáva ešte dodatok, že je tak potrebné urobiť len vtedy, ak mladistvý v čase vyhlásenia tohto uznesenia nedovŕšil 18 rok svojho veku. ZSVM sa s tým vysporiadal ustanovením § 73, ktorý upravuje prípady, kedy sa zvlášťne ustanovenia o trestnom konaní vo veciach mladistvých nepoužijú.

11. Zvlášťne (alternatívne) spôsoby konania proti mladistvým

Ide o prípady, kedy je dané dôvodné podozrenie mladistvého zo spáchania určitého previnenia a štandardnou formou jeho prejednávania by bolo

uskutočnenie hlavného pojednávania a rozhodnutie o vine či nevine, prípadne o trestnom opatrení. Za splnenia stanovených predpokladov však trestná vec nie je takto prejednaná a k jej vyriešeniu dôjde špecifickým procesným postupom.⁴⁰ § 69 ZSVM vymedzuje tie zvláštne spôsoby konania, ktoré patria medzi tzv. odklony od štandardného trestného stíhania a sú nimi:

- podmiennečné zastavenie trestného stíhania, ktoré upravuje § 307 a § 308 TP,
- narovnanie, ktoré upravuje § 309 až § 314 TP,
- odstúpenie od trestného stíhania, ktoré upravuje § 70 ZSVM a je to odklon určený špeciálne len pre mladistvých obvinených.

Okrem toho sú však v trestnom konaní proti mladistvému uplatniteľné aj ďalšie zvláštne spôsoby konania, ktorými sú:

- konanie pred samosudcom,
- konanie proti ušlému,
- možnosť uskutočniť konanie po zrušení rozhodnutia nálezom Ústavného súdu,
- podmiennečné odloženie podania návrhu na potrestanie,
- fakultatívne zastavenie trestného stíhania.

Podľa TP SR prichádza do úvahy v konaní proti mladistvému rovnako ako aj v konaní proti dospelému použitie napríklad týchto zvláštnych spôsobov konania (TP SR používa pojem - osobitné spôsoby konania):

- podmiennečné zastavenie,
- zmier, ktorý je identický s narovnaním podľa českého TP,

---

⁴⁰ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 595.

- podmienené odloženie podania návrhu na dohodu o vine a treste,
- konanie pred samosudcom,
- konanie proti ušlému.

Ustanovenie § 68 obsahuje všeobecné podmienky pre využitie alternatívnych spôsobov konania v konaní vedenom proti mladistvým:

1. podozrenie zo spáchania previnenia sa javí na základe dostatočného objasnenia skutkového stavu úplne dôvodným;
2. mladistvý je pripravený nieť zodpovednosť za spáchaný čin, vysporiadať sa s jeho príčinami a pričiniť sa o odstránenie škodlivých následkov previnenia.

Ako fakultatívna podmienka je stanovená:

3. možnosť, aby na mladistvom bolo požadované, aby sa zaviazal k správaniu obmedzujúcemu možnosti spáchania ďalších previnení.⁴¹

1. Dôvodnosť podozrenia zo spáchania previnenia

Orgány činné podľa ZSVM sú okrem iného povinné zabezpečiť aj potrebné skutkové podklady, na základe ktorých je možné potom rozhodnúť, či je príslušné podozrenie dané alebo nie. K ich získaniu bude možné, a to aj za súčinnosti mladistvého a poškodeného, využiť všetky dôkazné prostriedky, ktorými bude nutné preukázať hlavne to, že sa stal skutok, ktorý je predmetom trestného stíhania, a že jeho páchatelom je obvinený mladistvý. Ostatné dokazované okolnosti už budú záležať na konkrétnom prípade a na podmienkach, ktoré sa budú týkať danej záležitosti. Medzi používané dôkazné prostriedky

⁴¹ JUDr. Filip Ščerba, Katedra trestného práva Právnické fakulty UP Olomouc: K právnú úpravě odklonu uplatňovaných v řízení proti mladistvým, Trestní právo 5/2005, str. 16.

bude patriť napríklad výsluch mladistvého, ale aj zisťovanie jeho osobných a majetkových pomerov.

2. Zodpovednosť za protiprávne jednanie a odstránenie škodlivých následkov

Pri tejto podmienke mal zákonodarca v úmysle podnietiť mladistvého k jeho pozitívnemu vnútornému postoju k jeho činu, príčinám a následkom. To znamená, že nestačí len navonok prehlásiť, že je pripravený niesť svoju zodpovednosť, ale jeho snaha by mala vyústiť aj v nejaký reálny výsledok, napríklad v podobe odčinenia alebo zmiernenia spôsobenej ujmy alebo môže ísť napríklad o jeho dobrovoľné nastúpenie na odvykacie protialkoholické liečenie a pod. Prirodzeným vyústením pripravenosti mladistvého niesť svoju zodpovednosť a vysporiadať sa s príčinami svojho previnenia by malo byť otvorené priznanie sa k spáchanému previneniu a spôsobeným ujmám. Toto priznanie sa je významným atribútom svedčiacim o jeho pripravenosti niesť svoju zodpovednosť a zohráva významnú úlohu v prípade rozhodnutia o odstúpení od trestného stíhania. Tam totiž priznanie, že mladistvý spáchal skutok, pre ktorý je stíhaný, nie je stanovené ako nutná podmienka tak, ako je to v prípade podmiennečného zastavenia trestného stíhania či schválenia narovnanania, kde je jej splnenie požadované TP.

3. Požiadavka, aby sa mladistvý zaviazal k takému správaniu, ktoré obmedzuje možnosti spáchania ďalších previnení

Táto podmienka je fakultatívna a jej splnenie je možné požadovať len v prípade potreby. V praxi by mohlo ísť o záväzok, že sa mladistvý podrobí protialkoholickému liečeniu, alebo že sa podrobí určitým programom na

zvládanie svojho správania, alebo že sa nebude stýkať so závadovými osobami. V tomto prípade je však otázne, akú formu by tento záväzok mal mať. V úvahu prichádza napríklad sľub mladistvého alebo jeho záväzok by mohol mať povahu výchovného opatrenia, a to v podobe výchovných povinností a výchovných obmedzení. Keďže narovnanie aj odstúpenie od trestného stíhania sú konečné spôsoby vybavenia veci, v prípade porušenia podmienok zo strany mladistvého, nemalo by to pre jeho osobu skoro žiadne právne následky a uloženie výchovného opatrenia by nebolo podmienené ani jeho súhlasom, keďže by išlo o právomocne skončenú vec. V tomto prípade by tu musel byť predpoklad, že mladistvý bude svoje povinnosti a obmedzenia dodržiavať dobrovoľne.

Pokiaľ ide o podmiennečné zastavenie trestného stíhania a podmiennečné odloženie podania návrhu na potrestanie, tak je pre ne charakteristické, že nejde o právomocne skončené trestné konanie, rozhodnutie tu má dočasnú povahu, a tým pádom je tu nutný súhlas mladistvého s uložením výchovného opatrenia. Okrem iného je mladistvého možné podrobiť aj dohľadu probačného úradníka v priebehu jeho skúšobnej doby a náležite tak sledovať, ako plní svoje povinnosti, ku ktorým sa zaviazal.

Definitívne skončenie trestného stíhania je viazané na to, že mladistvý v stanovenej skúšobnej dobe splní všetky prijaté opatrenia a povedie riadny život. Ak tieto podmienky splní, bude sa mať za to, že sa osvedčil a tým pádom dôjde k ukončeniu trestného stíhania.

Rozhodnúť o týchto alternatívnych formách konania je možné už v prípravnom konaní alebo potom až v konaní pred súdom pre mládež, ktorý tak učiní buď po predbežnom prejednaní obžaloby, alebo toto rozhodnutie učiní v priebehu hlavného pojednávania, poprípade i mimo neho.

Je možné sa zamyslieť na tým, v ktorom štádiu trestného stíhania je ich využitie najefektívnejšie a najviac sleduje požadovaný účel týchto odklonov. Na jednej strane by bolo vhodné o nich rozhodnúť čo najskôr, teda už v prípravnom konaní, aby poškodenému bola odčinená škoda, ktorá mu bola protiprávnym jednaním mladistvého spôsobená a na strane druhej, aby sa konanie zbytočne nepredlžovalo, ak sa splnenie podmienok pre niektorú formu z odklonov javí ako dostačujúce. Okrem toho na mladistvého môže mať hlavné pojednávanie stigmatizujúci vplyv a zanechať na ňom stopy, ktoré by negatívne mohli ovplyvniť jeho budúci život. A preto, ak mladistvý už od počiatku prijíma zodpovednosť za svoje správanie za náležitej súčinnosti poškodeného, domnievam sa, že skoré ukončenie trestného stíhania, samozrejme za splnenia všetkých zákonom požadovaných podmienok, by bolo prospešné pre všetky zúčastnené subjekty, ako aj pre samotnú spoločnosť. Je potrebné však poukázať aj to, že ZSVM v ustanovení § 68 podmieňuje aplikáciu odklonov konania vo veciach mladistvých splnením ďalších predpokladov vedľa tých, ktoré stanoví TP.⁴² V dôsledku toho je tak potrebné pre použitie týchto odklonov splnenie viacerých podmienok, než je to v prípade ich aplikácie na dospelých páchatel'ov (samozrejme okrem odstúpenia od trestného stíhania, ktoré sa uplatní len voči mladistvým). Z tohto dôvodu tak bude v niektorých prípadoch nutné konať aj hlavné pojednávanie, aby došlo k splneniu všetkých potrebných predpokladov, a aby bol náležite objasnený skutkový stav daného prípadu.

Podmienečné zastavenie trestného stíhania, odstúpenie od neho a schválenie narovnania môže navrhnúť ktorákoľvek zo strán trestného konania (§ 12 ods. 6) TP) či iná osoba

---

⁴² JUDr. Filip Ščerba, Katedra trestného práva Právnické fakulty UP Olomouc: K právnú úpravě odklonu uplatňovaných v řízení proti mladistvým, *Trestní právo 5/2005*, str. 23.

(napríklad probačný úradník, príslušný orgán sociálno-právnej ochrany detí, záujmové združenie občanov), alebo môže súd pre mládež či štátny zástupca rozhodovať z vlastného podnetu, pretože tento spôsob vybavenia vecí nie je podmienený návrhom.⁴³ To znamená, že mladistvý, resp. jeho obhajca alebo iná osoba môžu dať podnet k aplikácii týchto odklonov, nemajú však právny nárok na to, aby to štátny zástupca alebo súd akceptovali a danému podnetu vyhovelí a zákon im nestanoví ani žiadnu povinnosť toto ich negatívne rozhodnutie vydať. V praxi však o to asi najskôr učinia zmienku v nejakom inom rozhodnutí, ktoré v danej veci učinia. Ide teda o fakultatívne možnosti ukončenia trestného stíhania a orgány o nich rozhodujúce nie sú zo zákona povinné zvoliť tento spôsob riešenia.

Rozhodnutie o niektorom z odklonov od štandardného trestného konania má za následok zastavenie trestného stíhania mladistvého. Toto zastavenie môže byť podľa povahy odklonu buď podmiennečným (v prípade podmiennečného zastavenia trestného stíhania) alebo definitívnym (pokiaľ pôjde o narovnanie a odstúpenie od trestného stíhania) riešením daného prípadu.

11.1. Odstúpenie od trestného stíhania

Táto forma odklonu sa používa len v konaní vo veciach mladistvých a je upravená v § 70 ZSVM. Je jednou z výnimiek zo zásady legality a v trestnom konaní predstavuje aj rozšírenie princípu oportunity, ktorý umožňuje príslušným orgánom nestíhať páchatela v prípade, v ktorom sú splnené všeobecné podmienky pre jeho trestné stíhanie.

---

⁴³ Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck, str. 620.

Pre odstúpenie od trestného stíhania požaduje zákon obligatórne splnenie nasledujúcich podmienok, ktoré musia byť splnené kumulatívne, teda súhrnne:

- trestné konanie sa týka previnenia, pre ktoré trestný zákon stanoví trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje 3 roky
- neexistuje verejný záujem na ďalšom stíhaní mladistvého s prihliadnutím k stupňu nebezpečnosti previnenia pre spoločnosť a osobu mladistvého, v prípade ak
- trestné stíhanie nie je účelné
- potrestanie nie je nutné k odvráteniu mladistvého od páchania ďalších previnení.

Pojem verejný záujem nie je v zákone nijak bližšie definovaný, z praktického hľadiska však pripadá do úvahy následovné vysvetlenie. Ak by mladistvý spáchal previnenie vo forme ublíženia na zdraví a tento jeho čin by zanechal trvalé nepriaznivé následky na poškodenom, bude tu v tomto prípade verejný záujem na jeho ďalšom stíhaní. Ak by však išlo o nejakú menej závažnú, napríklad majetkovú trestnú činnosť, a mladistvý by sa od počiatku snažil o jej odčinenie a uvedomoval by si následky aj príčiny svojho jednania, verejný záujem na jeho potrestaní by tu ustupoval do pozadia a do úvahy by za splnenia aj ďalších podmienok prichádzalo práve odstúpenie od ďalšieho trestného stíhania.

Ďalším kritériom je posúdenie nebezpečnosti previnenia pre spoločnosť, pre ktoré sú rozhodujúce podmienky vymedzené v § 3 ods. 4) TP. Patrí medzi ne význam chráneného záujmu, ktorého sa daný čin dotkol, spôsob uskutočnenia činu, jeho následky a okolnosti, za ktorých bol spáchaný, osoba páchatela, jeho zavinenie a pohnútky. Odstúpiť od trestného stíhania bude možné väčšinou len v prípadoch menej závažných previnení, ktoré sa budú

posudzovať individuálne podľa konkrétneho prípadu a po dôkladnom zhodnotení priťažujúcich a poľahčujúcich okolností.

Ako k ďalšej podmienke je potrebné prihliadnúť k osobe mladistvého, a to jednak k jeho charakterovým vlastnostiam, ktoré vypovedajú o schopnosti jeho nápravy a jeho možného budúceho pozitívneho prístupu k svojmu životu a zodpovednosti, prihliada sa k jeho vzťahu ku škole, zamestnaniu, rodine, spoločnosti, ako aj ku spôsobu života, ktorý viedol pred spáchaním previnenia, ale aj počas trestného stíhania vedeného voči nemu. Dôležité je skúmať i prostredie, v ktorom žije, pretože rodina a jeho okolie sú faktory, ktoré môžu ovplyvňovať jeho správanie.

S prihliadnutím k týmto uvedeným kritériám súvisia aj ďalšie dve podmienky. Prvou z nich je, že trestné stíhanie nie je účelné a druhou, že potrestanie nie je nutné k odvráteniu mladistvého od páchania ďalších previnení. Kritéria pre zhodnotenie týchto podmienok sa v mnohom kryjú už z vyššie uvedenými, pretože napríklad, ak neexistuje verejný záujem na ďalšom stíhaní mladistvého, bolo by jeho prípadné stíhanie neúčelné a naopak. V prípade zhodnotenia nepotrebnosti potrestania ide v podstate o zopakovanie všeobecných podmienok uvedených v § 68 ZSVM.

§ 70 ods. 3) ZSVM upravuje fakultatívne podmienky, ku ktorým je možné prihliadnúť, ak sa rozhoduje o odstúpení od trestného stíhania.

Prvou z nich je úspešné vykonanie vhodného probačného programu. Tento program je aj jedným z výchovných opatrení, ktoré je možné uložiť mladistvému s jeho súhlasom už v priebehu konania, ale do úvahy prichádza aj dobrovoľné absolvovanie takéhoto programu bez formálneho

uloženia, avšak tento program musí byť akreditovaný Ministerstvom spravodlivosti ČR.

Druhou situáciou je, že bola úplne alebo čiastočne nahradená škoda spôsobená previnením a poškodený s takýmto odškodnením súhlasil. Keďže zákon nič nehovorí o tom, kým má byť táto škoda nahradená, prichádza do úvahy možnosť jej nahradenia aj rodičmi alebo blízkou osobou mladistvého. Primárne by však mal túto povinnosť splniť mladistvý, aby si do budúcnosti viac uvedomoval následky svojho jednania a poučil sa zo svojich chýb. Preto je v zákone uvedená aj možnosť jej čiastočného uhradenia, čo môže v praxi znamenať napríklad dohodu medzi mladistvým a poškodeným, že zbytok škody uhradí, ak si napríklad na brigáde zarobí nejaké peniaze.

Ako tretiu možnosť zákon uvádza, že mladistvému bolo vyslovené napomenutie s výstrahou a takéto riešenie je možné považovať za dostatočné. Ide o druh výchovného opatrenia, ktoré sa ukladá v prípadoch menej závažných, skôr jednorazových previnení.

Podľa § 70 ods. 4) ZSVM je proti uzneseniu, ktorým bolo rozhodnuté o odstúpení od trestného stíhania prípustná sťažnosť, ktorá má odkladný účinok. Na základe príslušných ustanovení (§ 142 TP a § 72 ods. 2) SZVM) ju môže podať mladistvý a osoby, ktorých sa uznesenie dotýka (napríklad škola, výchovné zariadenie, nie však poškodený), príbuzní mladistvého v pokolení priamom, jeho súrodenci, osvojiteľ, manžel, druh, a to len v jeho prospech, príslušný orgán sociálno-právnej ochrany detí a štátny zástupca (v jeho prospech i neprospech) ak o odstúpení rozhodol súd pre mládež.

Veta druhá tohto ustanovenia stanoví, že poškodený sa o tomto odstúpení vyrozumie. Nastáva však paradoxná situácia, kedy je poškodenému odoprená možnosť podať túto sťažnosť, ak bolo od trestného stíhania odstúpené

v prípravnom konaní, pretože § 70 ods. 4) ZSVM ho do zoznamu oprávnených osôb nezaradil a nenachádza sa ani medzi osobami, ktoré uvádza § 72 ZSVM. ZSVM sa na rôznych miestach zmieňuje o záujme na tom, aby poškodený dosiahol náhradu škody, aby sa prihliadalo k jeho záujmom a pod. Preto je absencia jeho možnosti podať sťažnosť proti uzneseniu o odstúpení od trestného stíhania učinенému v prípravnom konaní nedostatkom právnej úpravy, ktorá oslabuje jeho pozíciu, a preto by bolo vhodné tento nedostatok napraviť a dostať ho do podoby, aká je pri podmienenečnom zastavení trestného stíhania a pri schválení narovnaní, kde poškodený má možnosť podať sťažnosť proti uzneseniam učinенým v rámci týchto odklonov.

Odstúpenie od trestného stíhania nie je podmienené súhlasom poškodeného, ale ani súhlasom obvinенého mladistvého. Len ťažko by však bolo možné použiť tento odklon proti jeho vôli, pretože ods. 5) § 70 ZSVM mu dáva možnosť, aby sa v trestnom stíhaní po odstúpení pokračovalo, ak do 3 dní od doručenia uznesenia o odstúpení oznámi, že na prejednaní veci trvá. Použitie tejto možnosti je pre mladistvého výhodné hlavne vtedy, ak je presvedčený o svojej nevine, pretože trestné stíhanie bude potom pokračovať štandardným spôsobom v tom štádiu, do ktorého konanie dospelo bezprostredne pred odstúpením a môže skončiť okrem iného aj oslobodzujúcim rozsudkom.

Podľa nasledujúceho odstavca, ak sa v konaní pokračovalo kvôli tomu, že mladistvý na tom trval, súd pre mládež, ak nenájde dôvod k oslobodeniu mladistvého, vysloví síce vinu, trest však neuloží. Takýto výrok bude mať potom účinky odsudzujúceho rozsudku. Aj keď súd nemôže uložiť mladistvému trestné opatrenie (toto ustanovenie síce používa pojem trest, ide však o legislatívnu chybu) môže

mu však uložiť výchovné alebo ochranné opatrenie alebo stanoviť povinnosť k náhrade spôsobenej škody.

Odstúpenie od trestného stíhania sa eviduje ako skutočnosť významná pre trestné konanie podľa zvláštného zákona (§ 71 ZSVM), ktorým je Zákon o Registri trestov. Rozhodnutie o odstúpení od trestného stíhania je rozhodnutím konečným a vytvára prekážku veci právomocne rozhodnutej.

Takto nastavený systém možných reakcií na trestnú činnosť mladistvých v podobe alternatívnych foriem odkláňajúcich sa od štandardného trestného konania ponúka veľa možností, ako riešiť ich protiprávne jednanie s dôkladne individuálnym prístupom k rôznym prípadom i mladistvým. Zmyslom týchto odklonov je úspešné vyriešenie konfliktu medzi mladistvým a poškodeným s následným odčinením negatívnych dôsledkov, ktoré so sebou trestná činnosť prináša. Okrem toho je to aj výchovné a pozitívne motivujúce pôsobenie týchto foriem na osobu mladistvého, ktoré je menej represívne a napĺňa tak základné východisko charakteristické pre trestné stíhanie mladistvých, ktorým je model obnovujúcej trestnej spravodlivosti (nazývaný tiež restoratívna justícia). Zmyslom tejto doktríny je chrániť mladistvého pred škodlivými vplyvmi a uviesť ho v živote na správnu cestu vhodným zaobchádzaním a prístupovaním k nemu ako k jedincovi, u ktorého ešte nie je ukončený proces dospievania, a preto si reakcia na jeho delikventné správanie vyžaduje špecifický prístup. Na druhej strane však nemôže byť v pozadí ani záujem poškodeného i celej spoločnosti na odčinení spôsobenej ujmy a musí tu byť samozrejme aj predpoklad nápravy mladistvého páchatela a jeho vyvarovanie sa budúcej trestnej činnosti.

12. Opravné prostriedky

Ustanovenie § 72 ods. 1) ZSVM rozširuje okruh osôb, ktoré môžu podávať opravné prostriedky v prospech mladistvého o orgán sociálno-právnej ochrany detí. Môžu tak urobiť bez súhlasu zákonného zástupcu len v prospech mladistvého, a to v prípade týchto opravných prostriedkov:

- odvolanie
- sťažnosť
- dovolanie
- obnova konania

Na rozdiel od ostatných osôb, pre ktoré platí všeobecná úprava beží orgánu sociálno-právnej ochrany detí samostatná lehota k podaniu opravného prostriedku.

Aj § 345 ods. 1) TP SR má ustanovenie s obdobným znením, ktoré dáva možnosť podať opravný prostriedok aj orgánu starostlivosti o mládež. Lehota mu plynie samostatne. Tento orgán, ako aj osoby oprávnené podať opravné prostriedky, tak môžu urobiť aj potom, ako sa mladistvý vzdal práva podať opravný prostriedok.

Okrem osôb oprávnených podať sťažnosť podľa ustanovení TP, ju môžu podľa § 72 ods. 2) ZSVM v prospech mladistvého podať tiež jeho príbuzní v pokolení priamom, jeho súrodenec, osvojiteľ, manžel a druh. Lehota k jej podaniu im končí v ten istý deň, ako mladistvému a činí 3 dni od oznámenia uznesenia.

Podľa § 345 ods. 2) TP SR môžu proti tým istým uzneseniam ako mladistvý podať sťažnosť v jeho prospech aj jeho príbuzní v priamom pokolení, jeho súrodenec, manžel a druh. Lehota pre jej podanie im končí tým istým dňom ako mladistvému.

Podľa dôvodovej správy k TP SR je zmyslom úpravy zakotvenej v ustanovení § 345 TP SR zosilnenie záruky práva na obhajobu mladistvého, a tým aj vyššieho stupňa pravdepodobnosti spravodlivého rozhodnutia.

Ustanovenie § 72 ods. 3) ZSVM sa týka mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je obnova konania. Návrh na povolenie obnovy konania v neprospech obvineného môže podať len štátny zástupca do 6 mesiacov od doby, kedy sa dozvedel o skutočnostiach odôvodňujúcich tento návrh, najdlhšie však do uplynutia polovice doby premlčania trestného stíhania. Právna úprava sa tu snaží zaistiť, aby nebol nadbytočne predlžovaný stav neistoty u mladistvého, u ktorého má zásadne prednosť výchovné pôsobenie a sociálna integrácia.⁴⁴

Slovenský TP nemá žiadne ustanovenie, ktoré by rozširovalo okruh osôb oprávnených podať opravné prostriedky a ani sa v rámci tejto úpravy týkajúcej sa opravných prostriedkov žiadne ustanovenie špeciálne nevzťahuje len na mladistvé osoby.

V. ZÁVER

V úvodných kapitolách som sa pre lepšie uvedenie do danej problematiky venovala aj niektorým hmotne-právnym ustanoveniam, a to konkrétne trestnej zodpovednosti a vymedzeniu niektorých základných pojmov. Zásadný rozdiel pre obe právne úpravy je v dolnej vekovej hranici stanovenej pre trestnú zodpovednosť. Podľa ZSVM je mladistvý trestne zodpovedný za splnenie aj ďalších podmienok dovŕšením 15 roku veku, pričom TP SR ju znížil

---

⁴⁴ Jiří Jelínek – Dita Melicharová: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*, 1. vyd. (2004), LINDE Praha a. s., str. 113

na 14 rok veku. Podrobne som rozobrala aj koncepciu relatívnej alebo podmienenej trestnej zodpovednosti (niektorými autormi nazývanú tiež relatívna alebo podmienená príčetnosť). Rozdielne je aj chápanie pojatia trestného činu (resp. previnenia a prečinu). Pre českú úpravu je stále platné materiálno-formálne pojatie, aj keď pripravovaná rekodifikácia Trestného zákona už opúšťa túto koncepciu a nahrádza ju formálnym pojatím (t. zn., že sa vypúšťa znak nebezpečnosti činu pre spoločnosť). Slovenská úprava už touto zmenou prešla a s účinnosťou od 1.1.2006 je trestný čin, ktorým je podľa nového TZ SR prečin a zločin, definovaný ako formálna kategória.

V jadre tejto práce som postupovala po jednotlivých procesných inštitútoch a snažila sa o ich podrobnejší výklad. Návrhy, ktoré by mohli byť podnetom de lege ferenda a pomohli by zlepšiť a skvalitniť právnu úpravu týkajúcu sa trestného konania voči mladistvým by mohli byť následovné.

Pokiaľ ide o špeciálne zásady, zdá sa mi praktickejšie a výhodnejšie ich zoradenie v jednom ustanovení tak, ako to učinil ZSVM a v slovenskom TP mi chýbali aj ustanovenia, ktoré by bližšie upravili práva a záujmy poškodeného. V trestnom konaní vedenom proti mladistvým síce je zdôrazňované hlavne výchovné pôsobenie konania a mladistvý má aj celú škálu výhod, ktoré dospelý nemá, ak sa dopustí protiprávneho jednanja, je však potrebné prihliadať aj na škody a ujmy, ktoré spôsobil a ich nápravu, a preto je potrebné väčšiu pozornosť venovať aj poškodenej osobe.

Čo sa týka subjektov, hlavným návrhom, ktorý by mohol byť podnetom de lege ferenda pre slovenskú úpravu, je vytvorenie súdov pre mládež (resp. zvláštnych senátov pri obecných súdoch) podľa vzoru ZSVM. Legislatívny zámer

k vytvoreniu týchto súdov pre mládež tu síce bol, do nového TP SR sa však takáto úprava nedostala.

Pri väzbe by som odporúčala upraviť jej kratšiu dobu trvania pre mladistvých, pretože TP SR nemá pre dĺžku jej trvania špeciálne ustanovenie, tým pádom sa použijú ustanovenia platné aj pre dospelých. Ako už bolo spomenuté, väzba je vážny zásah do osobnej slobody človeka. Na mladistvého môže mať negatívny vplyv, a preto by mala byť použitá len v nutných prípadoch.

Pokiaľ ide o obhajobu mladistvého, zhodne je upravený (v ZSVM aj v TP SR) inštitút nutnej (povinnej) obhajoby mladistvého v trestnom konaní vedenom proti nemu. Čo však v oboch zákonoch chýba, je podľa môjho názoru odborná spôsobilosť pre prácu s mládežou, ktorú by advokáti zastupujúci mladistvých mali mať, keďže sú nutnou súčasťou konania pri prejednávaní trestných vecí mladistvých. Podrobnejšie som sa venovala aj účasti advokátskych koncipientov na tomto trestnom konaní a došla som k záveru ich až druhotnej účasti po boku starších a skúsenejších kolegov, pretože vzhľadom k ich skúsenostiam a neukončenému profesijnému vzdelaniu, nespĺňajú predpoklady pre už spomínané odborné znalosti pre prácu s mládežou.

Významnou súčasťou úpravy trestného konania proti mladistvým sú tzv. odklony alebo alternatívne spôsoby konania, kedy sa trestná vec vyrieši mimo štandardné konanie. Podmienky pre ich použitie sú stanovené jednak v TP a ďalšie stanoví aj ZSVM. Úprava týchto podmienok môže spôsobovať v praxi problémy z toho dôvodu, že ZSVM ich ešte rozširuje a tým pádom je použitie týchto odklonov pre vyriešenie trestných vecí mladistvých zložitejšie než je to u dospelých. Preto by bolo vhodné, aby sa vzťahovali len na odstúpenie od trestného stíhania a nie aj na odklony, ktoré sú dostatočne upravené v TP.

Aj slovenskej úprave by bolo možné doporučiť, aby zakotvila nejakú formu odklonu, ktorá by sa vzťahovala len na mladistvých a presne by tak vystihla potreby tohto konania. Podmienky pre aplikáciu by mali byť formulované jasne a výstižne, tak, aby sa prihliadalo na mladistvého v duchu výchovného účelu konania vedeného proti nemu, ale hlavne ak bola spôsobená škoda, tak aj na jej náhradu, odčinenie spôsobenej ujmy a uspokojenie záujmov poškodenej osoby. Podľa môjho názoru áno, mladiství si vyžadujú špecifický prístup, ale nesmie byť opomínané ani to, že sa dopustili protiprávneho jednanja, za ktoré musia niesť následky a prijať svoju zodpovednosť za spáchanú trestnú činnosť.

Česká republika sa venuje trestnej problematike mladistvých v samostatnom zákone, ktorý komplexne, t.j. hmotne-právne aj procesne-právne upravuje danú problematiku, pričom Slovensko ostalo zatiaľ len pri úprave v rámci Trestného zákona a Trestného poriadku, čo sa mi zdá, že je na škodu vecí. Komplexná úprava v samostatnom zákone je oveľa podrobnejšia a upravuje viac inštitútov využiteľných v trestnom konaní proti mladistvému a obsahuje aj viac špecifických ustanovení doplnujúcich všeobecnú právnu úpravu. Podľa môjho názoru by aj Slovenská republika mala smerovať k prijatiu takéhoto zákona, ale podľa informácií z odborných kruhov to nie je vyhliadka blízkeho časového obdobia. Myslím si, že tak, ako bola na Slovensku úspešne prevedená novela TZ SR a TP SR, problematike mladistvých sa nevenovala veľká pozornosť a väčšinou bola prevzatá predchádzajúca práva úprava hlavne pokiaľ ide o ustanovenia týkajúce sa trestného konania proti mladistvým.

VI. POUŽITÁ LITERATÚRA

LITERATÚRA:

- Jiří Jelínek - Dita Melicharová: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou, 1. vyd. (2004), LINDE Praha a. s.
- Šámal/Válková/Sotolář/Hrušáková: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže - Komentář, 1. vyd. (2004), C. H. Beck
- Ondrej Samaš, Harald Stiffel, Pavol Toman: Trestný zákon - Stručný komentár, Iura edition (2006)
- Štefan Minárik a kolektív: Trestný poriadok - Stručný komentár, Iura edition (2006)
- Jaroslav Ivor a kolektív: Trestné právo procesné, Iura editon (2006)
- Jaroslav Ivor a kolektív: Trestné právo hmotné, Iura editon (2006)
- Jiří Jelínek, Antonín Draštík, Karel Hasch, Jana Nováková, Šárka Nováková, Zdeněk Sovák, Vlastimil Ševčík: Trestní právo procesní, 3. vyd. (2003), EUROLEX BOHEMIA
- Oto Novotný, Adolf Dolenský, Jiří Jelínek, Marie Vanduchová: Trestní právo hmotné (Obecná část), 4. přepracované vydání (2003), ASPI
- A. Mířička, O. Scholz: „O trestním soudnictví nad mládeží“, Praha: Československý kompas, 1932
- Ľuboslava Sejčová PhDr. CSc.: Deti, mládež a delikvencia, 1. vyd. (2002), ALBUM, Bratislava
- Helena Válková, Frieder Dunkel: Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě, 1. vyd. (1991-1992), LEGES VYDAVATELSTVÍ, Praha

ČLÁNKY:

- Doc. JUDr. Vladimír Čečet, CSc. a JUDr. Yveta Turayová, CSc.: Trestné konanie proti mladistvým (legislatívna súčasnosť a perspektívy), Justičná revue, roč. 53 č. 3/2001
- Ondrej Prikryl: Mládež a trestné právo, Justičná revue, roč. 55 č. 4/2003
- JUDr. Peter Dubivský: Niekoľko úvah o trestnoprávnej zodpovednosti mladistvých, roč. 53 č. 11/2001
- Mgr. Barbora Kuchárová: Intervencia voči mladistvým páchatelom násilnej kriminality, Vychovávateľ, roč. 48 č. 1/2002-2003
- Mgr. Jiří Holomek: Co můžeme očekávat od snížení hranice trestní odpovědnosti?, Vychovávateľ, roč. 45 č. 2/2000
- Státní zastupitelství: Profesionální časopis pro státní zástupce č. 5/2007, LexisNexis CZ s.r.o.
- Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc., PF UK, Praha: K trestní odpovědnosti mladistvých, Kriminalistika 2/2005
- Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc., PF UK, Praha: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení, Kriminalistika 4/2003
- Doc. JUDr. Helena Válková, CSc., Plzeň-Praha: Proč byla reforma trestního soudnictví ve věcech mládeže oddálena a jaké byly její cíle?, Trestněprávní revue 5/2002
- Doc. JUDr. Helena Válková, CSc., Plzeň-Praha, JUDr. Alexander Sotolář, Praha: Čin jinak trestný a možné reakce na něj v systému soudnictví ve věcech mládeže, Trestněprávní revue 7/2004
- Doc. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.: K soudnictví ve věcech mládeže, Trestněprávní revue 9/2003

- Doc. JUDr. Helena Váľková, CSc., Plzeň-Trnava: Ochrana soukromí a osobnosti mladistvého versus právo na informace, svoboda projevu a zásada veřejnosti, Trestněprávní revue 4/2006
- JUDr. Alexander Sotolář: K ochraně soukromí mladistvých podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, Trestněprávní revue 4/2004
- JUDr. Alexander Sotolář: K uplatnění výchovných opatření vůči mladistvým v průběhu trestního řízení a v rámci odklonů od standardního trestního řízení, Trestněprávní revue 9/2004
- PhDr. Alena Marešová: Kriminalita mládeže, Trestní právo 4/2005
- JUDr. Marcela Kacafírková: Několik poznámek k diskusi o snížení minimální věkové hranice trestní odpovědnosti v českém trestním právu, Trestní právo 3/2002
- JUDr. Filip Ščerba: K právní úpravě odklonů uplatňovaných v řízení proti mladistvým, Trestní právo 5/2005
- Mgr. Vladislav Větrovec, JUDr. Libor Nedorost Ph.D., JUDr. Zdeněk Sovák: Nevhodnější alternativy v trestním řízení s mladistvými pachateli, Právo a rodina 2/2003
- JUDr. Daniela Kovářová: Nad zákonem o soudnictví ve věcech mládeže z pohledu praxe, Právo a rodina 9/2004
- JUDr. Jana Zezulová, Ph.D.: Postavení a úloha orgánu pověřeného péčí o mládež v trestním řízení (2. část), Právo a rodina 11/2002
- Mgr. Vladislav Větrovec: Rizika probačního pracovníka při práci s mladistvými pachateli, Právo a rodina 3/2003

- JUDr. et PhDr. Otakar Osmančík, CSc.: K některým kriminologickým a hmotněprávním aspektům ZSVM, Bulletin Advokacie 1/2004
- Prof. JUDr. Dagmar Císařová, DrSc.: Několik poznámek k Zákonu č. 218/2003 Sb. (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), Bulletin Advokacie 6/2004
- JUDr. Daniela Kovářová: Obhájce mladistvého, opatrovník dítěte (podruhé nad zákonem č. 218/2003 Sb.), Bulletin Advokacie 10/2004
- Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.: Soudnictví ve věcech mládeže a změny v trestním řízení (poznámky k orientačnímu studiu), Bulletin Advokacie 11-12/2003
- Prof. JUDr. Jozef Madliak, CSc. - Mgr. Peter Dzadík: Trestnoprávne postavenie mladistvých podľa nových trestných kódexov, Bulletin Advokacie 3/2006
- Milana Hrušáková, Eva Žatecká: Hranice trestní odpovědnosti, Časopis pro právní vědu a praxi 1/2005

OSTATNÉ:

- Trestní zákon č. 140/1961 Sb., v znení posledných noviel
- Trestní řád č. 141/1961 Sb., v znení posledných noviel
- Zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., v znení posledných noviel
- Dôvodová správa k ZSVM
- Trestný zákon č. 27/2005 Zb., v znení posledných noviel s dôvodovou správou
- Trestný poriadok č. 28/2005 Zb., v znení posledných noviel s dôvodovou správou